

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
Факультет економічних наук
Кафедра фінансів

Кваліфікаційна робота
освітній ступінь - бакалавр
на тему: **«ЗОВНІШНІ ТА ВНУТРІШНІ ФІНАНСОВІ ІНВЕСТИЦІЇ В
УКРАЇНІ»**

Виконала: студентка 4-ого року навчання
Спеціальність 072
«Фінанси, банківська справа та страхування»

Підгурська Яна Філіпівна

Керівник: Буй Т. Г.
кандидат економічних наук, доцент
Рецензент: _____
(прізвище та ініціали)

Кваліфікаційна робота захищена з оцінкою
«_____»

Секретар ЕК _____ Донкоглова Н. А.
«_____» _____ 2021 р.

Київ – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
<u>РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ</u>	
<u>ІНВЕСТИВАННЯ.....</u>	8
<u>1.1 Економічна природа та класифікація інвестицій.....</u>	8
<u>1.2. Сутність і призначення фінансового інвестування.....</u>	19
<u>1.3 Ключові фактори, що формують інвестиційну діяльність.....</u>	26
<u>Висновки до розділу 1.....</u>	31
<u>РОЗДІЛ 2 СТАН ФІНАНСОВОГО ІНВЕСТИВАННЯ В УКРАЇНІ.....</u>	35
<u>2.1. Фінансові інвестиції на внутрішньому ринку України.....</u>	35
<u>2.2. Зовнішнє інвестування у фінансові активи України.....</u>	41
<u>2.3. Основні фактори та проблеми формування інвестиційної</u> <u>привабливості</u>	44
<u>Висновки до розділу 2.....</u>	50
<u>РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВИ ЗАЛУЧЕННЯ ФІНАНСОВИХ</u>	
<u>ІНВЕСТИЦІЙ</u>	В
<u>УКРАЇНИ.....</u>	53
<u>3.1. Формування інвестиційного ринку в Україні на основі використання</u> <u>іноземного досвіду</u>	53
<u>3.2. Напрями залучення внутрішніх та зовнішніх фінансових інвесторів.....</u>	58
<u>Висновки до розділу 3.....</u>	64
<u>ВИСНОВКИ.....</u>	67
<u>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....</u>	73

ВСТУП

Чи не найважливішою умовою розвитку економіки є підвищення інвестиційної активності інвесторів у країні, збільшення інвестиційних ресурсів та ефективне їх використання. Тому дослідження тенденцій розвитку ринку фінансових інвестицій є актуальним і має важливе практичне значення. Саме фінансові інвестиції формують виробничий потенціал і визначають конкурентні позиції країн на світових ринках. Інвестиційна діяльність, а також сукупність практичних дій з реалізації фінансових інвестицій є одним з основних засобів зростання національного доходу. Все це зумовлює необхідність аналізу фінансової інвестиційної діяльності, її форм, видів та сучасного стану розвитку ринку зовнішніх інвестицій в Україні для подальшого виявлення основних напрямів розвитку інвестиційної сфери в економіці країни.

Одним із пріоритетних напрямків, передбачених стратегією реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України 8 лютого 2017 року, є максимізація ефективності перерозподілу ресурсів на рівні формування державної політики. Найважливішими завданнями є збільшення контролю за фіскальними ризиками, підвищення ефективності державних витрат, вжиття заходів щодо мінімізації ризиків, особливо для державних підприємств. Стратегія передбачає, що одним із важливих джерел фіскального ризику в Україні є діяльність суб'єктів господарювання державного сектору. Прямий фіскальний ризик пов'язаний з можливим зменшенням дивідендного доходу (частини чистого прибутку) та збільшенням витрат на покриття збитків окремим суб'єктам державного сектору економіки [1, ч. II, п. 4]. За умови нестачі фінансових ресурсів особливо гостро стоїть питання залучення інвестицій від підприємств державного сектору з метою зниження фіскального ризику. Попередня

система, що була заснована на принципі виконавчо-командної структури, не дозволяє державному сектору залучати іноземні інвестиції, перешкоджаючи процесу залучення іноземних інвесторів до капіталу в державні підприємства. Проте найкраща міжнародна практика показує, що лібералізація інвестиційної політики може значно покращити макроекономічні показники та стимулювати економічне зростання. Варто також зазначити, що останнім часом іноземні компанії стали активними іноземними інвесторами. Іноземний капітал може ефективно функціонувати навіть у стратегічних галузях економіки, якщо в країні діє система регулювання, яка захищає національні інтереси. Питання про те, приватний капітал чи державний, буде другорядним, враховуючи створені системи та ефективні механізми трансфертного ціноутворення для виходу іноземних інвесторів на внутрішній ринок.

Загалом очевидно, що залучення коштів у вигляді внутрішніх та іноземних інвестицій є ефективним методом реалізації економічних стратегій країни, невід'ємною частиною успішної роботи більшості економічних систем світу, важливим інструментом контролю за макроекономічною ситуацією. Крім того, інтенсивне впровадження інвестиційних процесів є одним із найбільш надійних механізмів соціально-економічної трансформації, ефективним способом подолання економічних криз, основою збільшення видаткових ресурсів, бюджету, фінансування національних цільових фондів, забезпечення підприємницької діяльності підприємств. Інвестиційна політика – це узгоджений комплекс політичних, економічних, соціальних та правових заходів, покликаних ефективно реалізувати інвестиційний процес та покращити інвестиційний клімат для окремих підприємств, окремих галузей та економіки в цілому. Беручи до уваги структуру експорту нашої країни, можна прослідкувати таку тенденцію, що близько 70% всіх товарів, що реалізуються за кордоном — це товари з низькою доданою вартістю, а саме сировина і напівфабрикати.

Отже, зрозуміло, що економіці України потрібні серйозні реформи, і важливо залучити більше іноземного фінансування, оскільки власних фінансових ресурсів недостатньо для реалізації всіх інноваційних проєктів, а тому потрібні іноземні інвестиції, які принесуть нові технології та виробничі потужності. Промисловий сектор буде виробляти продукцію, конкурентоспроможну на світовому ринку. Як і для інших постсоціалістичних країн, для України існує багато перешкод на шляху впровадження успішного фінансового інвестування: відсутність страхування інвестицій, висока інфляція та надмірне навантаження на державу, політична напруженість та війна з Росією, нестабільність на всіх рівнях влади, відсутність прозорих ринкових механізмів. Також суттєву роль відіграє монополія національної економіки у стратегічно важливих галузях, яка просто не дає дихати новим бізнесам та проєктам, відсутність чіткої та узгодженої політики економічного розвитку, відсутність стратегій залучення інвестицій (як внутрішніх, так і зовнішніх), низький рівень професійної та комерційної компетентності вітчизняних комерсантів, адміністративні бар'єри, складне оподаткування та ліцензування, відсутність привабливих інвестиційних проєктів, слабкість державних інституцій та законодавчих органів призводять до «економічної тіні». Проте ситуацію можна покращити за рахунок збільшення інвестиційної активності вітчизняних фірм. З цією метою на національному рівні має бути розроблена, реалізована, збалансована та скоординована інвестиційна політика. Тобто Україна має створити сприятливі умови для інвесторів. Саме тому дана робота розкриває перспективи покращення інвестиційного клімату в Україні. Крім того, незважаючи на те, що наша країна є потенційно привабливим ринком для залучення інвестицій, цьому процесу заважають певні перешкоди, тому дослідження мають знайти можливі шляхи структурного реформування державних інституцій, які регулюють інвестиційні відносини між суб'єктами.

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що структура та об'єм залучення інвестицій відіграють важливу роль у розвитку української економіки, цей процес є важливою складовою інтеграції вітчизняної економіки у світову, тому влада намагається провести структурні реформи для покращення інвестиційного іміджу України з точки зору залучення капіталу.

Метою даної роботи є проаналізувати стан фінансового інвестування в Україні та зарубіжних країнах, знайти можливі шляхи підвищення інвестиційного клімату в Україні. Для досягнення мети було поставлено наступні завдання:

- проаналізувати процес формування інвестиційного клімату в Україні та з'ясовано фактори, що впливають на інвестиційний клімат;
- розкрити концептуально-термінологічний характер теми дослідження;
- розглянути всі можливі методи оцінювання привабливості інвестицій у країну;
- дослідити основні характеристики інвестиційної привабливості різних регіонів і галузей вітчизняної економіки;
- проаналізувати поточний стан українського інвестиційного ринку;
- проаналізувати динаміку зовнішніх інвестицій в Україні та визначити їх частку у загальній структурі;
- проаналізувати та оцінити ефективність діяльності органів адміністративного регулювання та способи їх оптимізації;
- визначити напрями змін та покращення інвестиційного клімату України в найближчому майбутньому.

Об'єктом дослідження є фінансове інвестування у країнах світу. **Предметом дослідження** є зовнішні та внутрішні фінансові інвестиції в українській економіці.

Огляд літератури. Для дослідження було використано роботи в галузі макроекономічних досліджень, офіційні публікації на сайтах державних органів України та інших країн, статистичні дані міністерств та державних установ, законодавчі та нормативні акти, дані українських та зарубіжних економістів. Наукові статті, інформація від бізнесменів, соціологів, спеціалістів та експертні оцінки спеціалістів, які аналізують стан інвестиційної діяльності в нашій країні.

Крім того, використовуються достовірні статистичні дані щодо економічної діяльності в різних регіонах і в Україні загалом, за період 1990х-2020 рр., отримані з веб-сайтів національних статистичних управлінь, міжнародних організацій, висновків наукових досліджень та конференцій.

У ході написання даної роботи використовуються такі **методи дослідження:** статистична оцінка інвестиційного клімату, загальнонауковий, факторний і структурний аналіз для розуміння факторів і місць, що впливають на іноземні інвестиції в національний сектор, систематичність та синтез, системний підхід, вимірювання та класифікація, історична абстракція, порівняльно-системний аналіз, гіпотетична дедукція.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. У першому розділі розглядаються теоретичні та методологічні основи фінансового інвестування, пояснюються його сутність і призначення. Другий розділ присвячений аналізу стану фінансового інвестування в Україні, як на внутрішньому, так і на зовнішньому рівнях. У третьому розділі аналізується закордонний досвід підвищення інвестиційного клімату в країні, а також пропонуються шляхи відбудови країни у післявоєнний час, конкретні інструменти покращення стану ринку фінансових інвестицій в Україні.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ

ІНВЕСТИВАННЯ

1.1. Економічна природа та класифікація інвестицій

З точки зору ефективного функціонування економіки, інвестиційна діяльність завжди була в центрі уваги економістів, оскільки інвестиції є вирішальним механізмом національного розвитку, а інвестиційна діяльність впливає на ефективність економічної діяльності, економічні та соціальні перетворення, суспільний розвиток тощо.

Важливу роль у розвитку виробництва на макро- та мікроекономічному рівні відіграє інвестиційна діяльність. Технологічна трансформація, удосконалення продукції та науково-дослідні роботи здійснюються за рахунок інвестицій на рівні підприємства, на національному рівні: покращується інвестиційний клімат, підвищується конкурентоспроможність економіки, збільшується національний прибуток, що призводить до збільшення виробництва тощо. Тому однією з найважливіших передумов ефективного економічного розвитку кожної країни є високий ступінь активності на інвестиційному ринку, що досягається за рахунок зростання позикового капіталу та найбільш доцільного його використання в різних сферах. Жодна країна світу не може досягти бажаного рівня прогресу національного виробництва за допомогою державних ресурсів, тому інвестиції в інноваційні наукові розробки формують технологічний і виробничий потенціал конкретної галузі та країни в цілому, в результаті чого досягається певне лідерство на світовому ринку.

Зокрема, слід звернути увагу на правильність наукового тлумачення слова «інвестиції» та його практичне значення. Поняття «інвестиції»

походить від лат. «investio» або з англійської «investments» означає «одягати, покривати, вкладати» або «інвестиції в капітал» відповідно. Сьогодні інвестиція – це вкладення капіталу (гроші, цінності, інтелектуальна власність) з метою отримання прибутку в майбутньому. Підвищення вартості активу відіграє роль у компенсації ризику можливої втрати позикових коштів через інфляцію, несприятливу кон'юнктуру ринку та інші загрози.

Україна тривалий час була частиною Радянського Союзу, де існувала планова економічна система, яка не допускала існування будь-яких форм ринкових фінансових та кредитних інструментів, у тому числі інвестицій. Тому, на жаль, вітчизняні вчені досі не дійшли єдиної думки щодо характеру «інвестиційної діяльності». Загалом в економічній літературі автор трактує цей термін по-різному, проте, згідно з положеннями «Закону України про інвестиційну діяльність», інвестицією вважаються «всі види майна та інтелектуальної власності щодо комерційних об'єктів, а також будь-яка інша діяльність». Слід також зазначити, що оскільки такі фінансові операції створюють вартість (прибуток), то відбуваються певні позитивні соціальні зміни. Такими коштами можуть бути, наприклад: рухоме та нерухоме майно (будівлі, земля, виробничо-технічне обладнання тощо), кошти, цільові банківські вклади, цінні папери та акції, інформаційні ресурси та технології, необхідні для виробничого процесу; інвестиції в дослідження та підготовка високоякісних кадрів).

Проте не кожне фінансове вкладення можна назвати «інвестицією» - щоб нею стати, залучені кошти повинні відповідати кільком критеріям, які визначають характеристики інвестування, а саме:

Інвестори, які вкладають свої фінансові ресурси, переслідують власні цілі;

Інвестування ресурсів або коштів має призвести до прибутку або іншого позитивного ефекту для інвестора;

При інвестуванні чітко планується та зазначається період для залучення капіталу;

Використовуються різноманітні інвестиційні ресурси, що характеризуються ціною, а також попитом і пропозицією; [6]

В економічній теорії бухгалтерський обліку, планування, динамічний аналіз та оптимізація ефективності інвестицій потребують наукової та раціональної класифікації на мікро- та макрорівнях. Такий аналіз на основі певних характеристик дозволяє не тільки зрозуміти конкретну ситуацію інвестиційної діяльності в конкретному регіоні, але й оцінити рівень використання депозитів та отримати на цій основі об'єктивну інформацію для розробки та реалізації ефективних інвестиційних стратегій. [10]

На макроекономічному рівні - інвестиції поділяють на валові та чисті.

Валові інвестиції — це загальна сума інвестиційних коштів або ресурсів, використаних для нового будівництва, включаючи перебудову, ремонт або реконструкцію та розширення існуючих і виробничих приміщень, придбання нових виробничих матеріалів та збільшення товарно-матеріальних цінностей протягом певного періоду часу.

Чисті інвестиції – це інвестиції у оновлення виробничого обладнання, які менші за загальні амортизаційні відрахування, тобто це інвестиції саме у виробничі фонди. Динамічні зміни цього показника найкраще відображають характер та особливості економічного розвитку країни за певний період часу. Основним джерелом інвестиційних ресурсів є національний дохід, фонди створюються та акумулюють фінансові ресурси, їх можна поділити на фонди страхування та фонди оновлення. Процес залучення капіталу тісно пов'язаний з цими базовими структурами. [18]

За типом вхідних ресурсів розрізняють чотири основні види: фінансові, фізичні, інноваційні та інтелектуальні. У світовій літературі найчастіше прийнято розрізняти дві основні форми: фінансову та фізичну. Щодо двох інших, то поділ є більш умовним, оскільки більшість

інтелектуальних інвестицій мають інноваційний характер. Розглянемо кожну підгрупу докладніше:

Найбільш розповсюдженими є реальні інвестиції, тобто фінансово-економічні капіталовкладення у виробничі фонди (оборотні та основні). Більшість цих інвестицій припадає на матеріальні активи (нерухомість, обладнання та інші матеріальні активи), а також нематеріальні ресурси. Ці кошти використовуються на конкретні проєкти для довгострокового використання. Основною метою цієї участі є розширення та оновлення технології та виробничих потужностей, а також накопичення матеріально-технічних запасів.

Фінансові інвестиції – це вкладення в різні фінансові активи. Зазвичай, такими інвестиціями є вкладення фінансових ресурсів у цінні папери різних суб'єктів господарювання (приватних та державних) та установ, що випускаються приватними юридичними особами або державою. Іноді такі угоди укладаються на фондовому ринку, тому такі інвестиції, як правило, короткострокові. На додаток до вищезгаданих цінних паперів, іншими прикладами є: цільові банківські депозити, депозити, акції, облігації тощо. Цей тип інвестицій часто називають фіктивним капіталом, оскільки немає реального (фізичного) прояву багатства порівняно з ресурсами, залученими до суспільного виробництва. [2], [3], [6].

Більшість інноваційних інвестицій становлять нематеріальні активи, спрямовані на заохочення та заохочення інновацій науково-технічного прогресу, і їх головна мета – впровадження передового технічного прогресу та новітніх методів управління у виробничий процес.

Інтелектуальні інвестиції спрямовані на позитивну трансформацію соціальної сфери та розвиток інтелектуального потенціалу людини (в основному всі можливі освітні програми та заходи). [11]

З огляду на сьогоденні реалії, з кожним роком збільшується частка нематеріальних активів у загальній структурі інвестицій, тому їй необхідно чітко розпізнавати та диференціювати. В інвестиційній діяльності нематеріальними активами називаються створені або придбані об'єкти, які використовуються у суспільному виробництві не менше 1 року. Такі активи, як правило, не визначаються кількісно, але мають грошову оцінку, мають можливість змінювати власників, але насамперед характеризуються відсутністю фізичної структури, відсутністю належним чином оформлених юридичних документів, які підтверджують існування активу та виключних прав компанії (або фізичних осіб) використовувати та отримувати вигоду від результатів цієї інвестиційної нерухомості. Приклади нематеріальних ресурсів: ліцензії; технічна, адміністративна та будь-яка інша проектна документація; виключні права автора на винаходи чи промислові зразки (патенти); авторські права на програми для персональних комп'ютерів, торгові марки. [6]

Поділяється на 3 періоди відповідно до періоду інвестування.

Короткостроковими інвестиціями називаються ті, де активи вкладаються на період менше одного року. Тобто: придбання короткострокових ощадних сертифікатів або депозитів відповідного строку;

Аналогічна ситуація, але з дещо іншим терміном (від 1 року до 3 років) також діє і для середньострокових депозитів;

Довгострокова інвестиція – це інвестиція терміном від 5 років. [2], [6], [7]

Розрізняють 4 види суб'єктів інвестиційного процесу: самі інвестори, клієнти, підрядники та інші афілійовані суб'єкти фінансово-комерційної діяльності (страхові установи, міжнародні чи державні організації, банки, юридичні та фізичні особи). Інвестори є основним учасниками інвестиційної діяльності і займаються інвестуванням у власні або кредитні

активи з метою отримання прибутку в майбутньому. Такими суб'єктами можуть бути фізичні особи та підприємства (приватні та державні), державні установи та органи місцевого самоврядування. [6]

Відповідно до форми власності інвестиційний актив розрізняють на 4 види:

1. Державні - держава фінансує та здійснює за рахунок бюджетних коштів (сюди також належать позабюджетні кошти, залучені кошти) усіх рівнів влади, державних органів і підприємств. Інколи інвестиційну діяльність муніципалітетів та муніципальних організацій виділяють окремо, оскільки фінансові операції здійснюються за рахунок місцевих бюджетів.

2. Приватні інвестиції громадян та вітчизняних підприємствами які не є власністю держави;

3. Іноземні інвестиції фінансуються фізичними та юридичними особами в інших країнах;

4. Спільні (іноді їх називають «гібридними») інвестиційні проекти спільно реалізують громадяни, юридичні особи та іноземні особи. [6]

Залежно від методу залучення інвестора в інвестиційний процес розрізняють два види: прямий і портфельний. Прямі інвестиції включають інвестування капіталу або ресурсів у статутний капітал підприємства чи організації, а також набуття деяких корпоративних прав, виданих тим же підприємством або тією ж юридичною особою. Як правило, такі інвестиції відбуваються безпосередньо між сторонами угоди без допомоги чи залучення інвестиційного посередника для забезпечення та створення умов для участі інвесторів в управлінні бізнесом. У міжнародній практиці існує кілька форм перебігу прямих інвестицій: перша полягає в тому, що міжнародна компанія або інша фінансова установа створює за кордоном дочірню компанію задля самостійного прийняття участі у діяльності підприємства та створення інфраструктури соціального виробництва; в

іншому випадку іноземний інвестор купує контрольний пакет акцій компанії. Наприклад: американські бізнесмени переважно віддають перевагу першому підходу, створюючи власні дочірні компанії та технічні та виробничі можливості, тоді як британські компанії мають зовсім іншу стратегію. Маючи потужну банківську систему, британці відкривають філії у своїй рідній країні, щоб купувати контрольні пакети акцій іноземних компаній. Деякі країни поєднують два підходи до інвестування, зокрема Франція та Німеччина.

Під портфельними інвестиціями розуміється придбання будь-яких фінансових активів (цінних паперів, деривативів тощо) виключно на фондовому ринку. Такі інвестори відомі як пасивні інвестори, оскільки вони купують невелику частину капіталу компанії, не дозволяють їм брати участь в управлінні бізнесом, а їхні привілеї обмежуються отриманням дивідендів. Іншими словами, портфельні інвестори неохоче приймають операційні рішення, тому зазвичай такі інвестори звертають увагу на фінансове здоров'я компанії лише тоді, коли отримують невелику, але стабільну частку прибутку. Портфельні інвестиції займають значну питому вагу в загальній структурі економічно розвинених країн. Основні інвестори, а отже, і власники портфельних інвестицій – це велика частина середнього класу, яка намагається створити нові потоки пасивного доходу. Тож у США, Великобританії та Франції банки навіть створюють спеціальні інвестиційні фонди, щоб купувати іноземні цінні папери за рахунок дрібних інвесторів. Слід зазначити, що оцінка та поділ прямих інвестицій та портфельних інвестицій мають кількісні характеристики. Згідно з визначенням Міжнародного валютного фонду, інвестицію можна назвати прямою інвестицією за умови, що інвестор володіє не менше 25% статутного капіталу компанії. Сьогодні реальність дещо інша, тому деякі країни мають власні кордони: за чинним законодавством США –

щонайменше 10%, в ЄС – від 20% до 25%, Нова Зеландія, Канада та Австралія – 50%.

Сферою ділових інтересів є прямі інвестиції, оскільки вони дають можливість брати участь в управлінні компанією і при цьому є більш прибутковими. [4], [2]

Залежно від рівня ризику інвестиції поділяються на:

Безризикові (іноді називають «консервативними») — класифікація цього виду інвестицій досить умовна, оскільки фактичний ризик втрати активів або очікуваного доходу все ж таки залишається. У деяких економічно розвинених країнах з добре функціонуючими фінансово-кредитними інструментами інвестиції в короткострокові державні цінні папери (облігації) або депозитні сертифікати найстабільніших банків вважаються орієнтирами, тому оцінюйте надійність таких депозитів та їх процентні ставки, інвестиційні ризики;

З низьким ризиком - інвестування в райони або об'єкти зі значно нижчим ризиком, ніж середня ймовірність ризику на ринку;

Помірний ризик – рівень ризику є прийнятним і відповідає середньому значенню інвестиційного ринку. Наприклад: всі очікувані прибутки можуть бути втрачені;

Високий ризик - ризик провалу проєкту є критичним і значно перевищує середній по ринку. Приклад: можливість втрати всього валового доходу через реалізацію конкретного інвестиційного проєкту;

Спекулятивні або агресивні типи залучень інвестицій в найбільш ризиковані проєкти або фінансові інструменти у разі успіху зазвичай найприбутковіші, але, з іншої сторони, ризикують втратити всі активи компанії та довести інвесторів до банкрутства. Як приклад, акції венчурного капіталу, опціони та ф'ючерси, а також високодохідні облігації. [2]

Аналізуючи інвестиційні ризики, не можна не враховувати цикл (фазу) інвестиційної діяльності, тому інвесторів класифікують за типом, статусом і характером проектів, за якими вони залучають кошти:

Венчурні бізнесмени зазвичай інвестують у високоризикові та інноваційні проекти, які в разі успіху мають потенціал отримати високу віддачу. Для цього вони ретельно вивчають фінансові показники бізнесу та пропоновані продукти, перш ніж приймати рішення про фінансування компанії. Як правило, вони віддають перевагу малому бізнесу і надають фінансові ресурси у вигляді прямих позик, беручи участь у власному капіталі (тому ризик розподіляється між ними та вищим керівництвом бізнесу). Інвестиції можна робити на будь-якій стадії проекту: спочатку такі інвестиції використовуються для експериментів і випробувань продукції, для більш досвідчених компаній - як ключовий інструмент стимулювання збуту, звичайний приклад - як основа для розширення виробництва і для завоювання нового ринку продажів. Цікавим фактом є профіль цих інвесторів, оскільки потенційна робота з ними може дати підприємствам корисні зв'язки, поради та мережу, щоб допомогти капіталізувати їх бренд.

Галузеві інвестори залучають ресурси лише до проектів, які відповідають їхній спеціалізації. Цей вид інвестування не є високоризиковим, оскільки компанія велика і стабільно або динамічно зростає. Для аналізу інвестори оцінюють перспективи зростання цілих галузей і окремих підприємств. Прикладами цього методу інвестування є галузеві фонди та біржі.

Бізнес-ангели інвестують у маловідомі молоді або фінансово скрутні компанії (часто без застави); у проектах на ранній стадії важко передбачити їх прибутковість чи збитки (дуже ризиковані інвестиції).

Типовим інвесторам подобаються лише цінні папери, які випускаються та котуються на фондовому ринку. [4], [5], [9]

Інвестори можуть також розподілятися на корпоративних, інституційних та індивідуальних залежно від стану та напрямку основної діяльності.

Індивідуальні інвестори – це, зазвичай, особи, які використовують свої вільні фінансові активи для досягнення певних особистих цілей або досягнення позитивних соціально-економічних ефектів. Найчастіше люди починають інвестувати, намагаючись згенерувати пасивний дохід, забезпечити фінансову стабільність на пенсії або для того, щоб гроші працювали на гроші, як це повинно бути у фінансовому світі.

Інституційні - це юридичні/фізичні особи та органи державної влади та місцевого самоврядування, які виступають посередниками на фінансових ринках. Тому вони накопичують тимчасово вільні власні заощадження та фінансові ресурси своїх клієнтів, використовуючи для ведення інвестиційного процесу цінні папери та інші альтернативні фінансові інструменти. Ці інвестори виконують кілька ключових завдань: керують фінансовими активами інших осіб, переслідують певні цілі соціально-економічного характеру або цілі збільшення власних матеріальних благ. До таких інвесторів належать: банки, кредитні спілки, хедж-фонди, лізингові компанії, страхові компанії, інвестиції пенсійних фондів (державні та приватні), незалежний банківський професійний сектор.

Корпоративними інвесторами - це переважно акціонерні товариства та інші підприємства з різними формами державної та приватної власності, які інвестують фінансові ресурси, до яких вони не залучені.

За відтворюваністю, тобто за головними фондами відтворення виробничих активів, інвестиції мають такі форми:

– У нове будівництво - прийнятно включати всі витрати, понесені на будівництво будівель, підприємств, інших споруд на новій території. Цей процес відбувається коли підприємницької діяльності розширюється в

майбутньому періоді або регіональній диверсифікації виробництва товарів і послуг;

- У розширення, тобто задля збільшення кількості працюючих підприємств або організацій, будівництва нових виробничих ліній, цехів, додаткових комплексів для збільшення виробничого потенціалу;

- У реконструкцію – задля часткової або загальної реорганізації виробництва, при цьому оновлюється технічний комплекс таким чином, щоб основні фонди були сучасними та відповідали новітньому рівню науково-технічного розвитку, а неефективна організаційна структура була замінена в відповідний спосіб, відповідно до міжнародної практики;

У технологічну трансформацію - це інвестиції спрямовані на технічне вдосконалення окремих ділянок (цехів, філіалів) шляхом заміни або оновлення зношеного обладнання та застарілих технологій за рахунок більшої ефективності та меншої ресурсомісткості виробничих ділянок (як приклад, повна або часткова роботизація виробничого процесу на підприємстві).

Вагомою складовою класифікації інвестицій є розуміння циклів інвестиційного процесу. За даними Світового банку, існує 4 етапи (3 основні та один додатковий), кожна з яких має конкретні цілі та завдання.

Перший етап - передінвестиційний- етап підготовки, на якому відбувається вся робота, пов'язана з підготовкою до запуску проєкту. Іншими словами, це підготовчий етап від народження ідеї до остаточного рішення щодо проєкту. На цьому етапі визначається мета проєкту, складається юридичне оформлення, відбувається пошук основного джерела фінансування, проводиться техніко-економічне обґрунтування проєкту, необхідні розрахунки та оцінки інвестиційних можливостей.

Другий етап – інвестиційний – включає в себе більш конкретне планування та коректування, підписання контрактів з підрядниками; виконуються всі роботи, передбачені проєктом: придбання активів,

створення інфраструктури; будівництво об'єктів, закупівля та монтаж обладнання, модернізація існуючих блоків; проведення маркетингових досліджень та навчання чи підбір персоналу, інша організаційна робота. Другий етап є найбільш ресурсомістким і завершується введенням об'єкта в експлуатацію;

Третій етап - операційний - проєкт вводиться в експлуатацію, проводяться роботи щодо його розширення, налагодження всіх робочих процесів та загальне удосконалення. На цьому етапі здійснюються господарські операції для формування грошового потоку підприємства шляхом розрахунків з контрагентами (підрядниками, замовниками, постачальниками, іншими посередниками): закупівля сировини, реалізація готової продукції, маркетингова діяльність.

4 етап - ліквідаційний - фаза завершення проєкту, настає коли він досяг своєї мети або повинен бути завершений через те, що виробничі потужності виконали свій максимум та були зношені. На цьому етапі інвестору доцільно прийняти рішення про закриття проєкту, щоб уникнути збитків, але навіть закриття проєкту може отримати деякий дохід від залишкової вартості від продажу основних засобів (це може включати списання запасів і матеріалів), оцінка їх амортизації. В деяких випадках цей завершальний етап може настати передчасно, тобто при несприятливих змінах ринкової кон'юнктури, хибних прогнозах та не вірних техніко-економічних розрахунків проєкту, нестачі фінансових ресурсів, зміні планів інвестора (поява альтернативних інвестиційних можливостей) кінцева мета може бути не досягнута. [4], [13], [17]

1.2. Сутність і призначення фінансового інвестування

Фінансові інвестиції — це господарські операції, що передбачають придбання корпоративних прав, цінних паперів, деривативів та/або інших фінансових інструментів (п.п. 14.1.81 ст. 14 ПКУ).

Інвестування вільних коштів у фінансові інструменти передбачає різноманітні цілі, зокрема: майбутні прибутки, перетворення вільних заощаджень у високоліквідні цінні папери, встановлення контролю над компанією-емітентом тощо.

Фінансові інвестиції є позитивною формою корпоративного ефективного використання вільного капіталу і мають такі характеристики:

На пізнішому етапі розвитку підприємства, коли задовольняються реальні інвестиційні потреби;

Надавати можливості для іноземних інвестицій у країні та за кордоном;

Для підприємств реального сектору економіки це самостійний вид економічної діяльності, оскільки їх стратегічні цілі розвитку можна вирішити лише шляхом інвестування в статутні фонди та придбання контрольних пакетів акцій інших підприємств;

дозволяють компанії швидше і дешевше реалізувати певні стратегічні цілі свого розвитку;

Компанія має можливість інвестувати як у безризикові, так і в спекулятивні засоби, тим самим закріплюючи свою інвестиційну політику як консервативного чи агресивного інвестора;

Потрібна найменша кількість часу для прийняття управлінських рішень порівняно з реальними інвестиціями (проектом);

Оскільки фінансові ринки дуже нестабільні, існує потреба в активному моніторингу та ефективності прийняття рішень щодо фінансових інвестицій.

Поняття фінансового інвестування в основному пов'язане з цінними паперами, які є грошовими документами, які підтверджують право

власності чи кредитні відносини, визначають відносини між емітентом (емітентом) та його власником, які зазвичай визначаються у формі дивідендів або відсотків, а також передають грошові права можливість інших. Цінні папери можуть бути іменними або на пред'явника. Іменні цінні папери переважно передаються шляхом повного індосаменту (передавальний напис, що засвідчує передачу прав на цінні папери іншим особам), а цінні папери на пред'явника можуть вільно обіватися. Важливо розуміти, що цінні папери можна використовувати для розрахунків між підприємствами або як заставу платежів і позик. Акція - цінний папір без встановленого строку обігу, що засвідчує участь у статутному фонді товариства, підтверджує його членство та гарантує участь в управлінні ним, дає його власнику право на частину прибутку у вигляді дивідендів. та участь у розподілі ліквідаційного майна товариства.

Акції можуть бути іменними та на пред'явника, привілейованими та звичайними. Як правило, громадяни мають право володіти іменними акціями. Обіг останніх фіксується в реєстрах акцій відповідних компаній. Він містить інформацію про власника акцій, час їх придбання та номер кожного акціонера. Що стосується акцій на пред'явника, то реєструється лише їх загальна кількість.

Привілейовані акції надають власнику переважні права на дивіденди та переважну участь у розподілі майна товариства у разі ліквідації товариства. Вони можуть випускатися як річні дивіденди у фіксованому відсотку від їх номінальної вартості. Тоді компанія повинна виплатити певну суму дивідендів, незалежно від абсолютної суми прибутку за рік. Якщо прибуток поточного року недостатній, дивіденди за такими акціями виплачуються із резервного фонду товариства.

Акціонерне товариство при перетворенні в акціонерне товариство випускає різні види акцій на основі розміру статутного капіталу або повної вартості майна державного підприємства. Додам, що обсяг привілейованих

акцій, які можуть бути випущені, не перевищує 10% статутного капіталу компанії.

Облігація - це цінний папір, який засвідчує, що її власник здійснює платіж певної суми, і підтверджує, що емітент зобов'язаний погасити номінальну вартість облігації за фіксованою ставкою протягом визначеного періоду. Усі види облігацій виділяються юридичним та фізичним особам на добровільних засадах.

Випускаються два види облігацій: внутрішні та місцеві облігації; корпоративні облігації. Вони можуть бути іменними і на пред'явника, процентними і безпроцентними (цільовими), безоплатними або обмеженими.

На пред'явників випускаються облігації внутрішньої державної та місцевої позики. Неодмінною умовою базової облігації має бути визначення товару, який вона випускає. Облігації (крім облігацій з нульовим купоном), які призначені для публічного розміщення та згодом у вільному обігу, повинні мати купон для виплати відсотків.

Рішення про випуск облігацій внутрішньої та місцевого самоврядування приймається відповідно Кабінетом Міністрів України та місцевими органами влади, а випуск корпоративних облігацій здійснюється емітентом згідно з відповідним договором. Підприємства (акціонерні товариства) можуть випускати облігації до 25% статутного капіталу за умови повної оплати раніше випущених акцій.

Кошти від продажу облігацій позики надходять до державного та місцевих бюджетів, а також позабюджетних коштів органів місцевого самоврядування. Виручка від придбання облігацій виплачується відповідно до умов їх випуску. Однак дохід за облігацією цільової позики (без купонної облігації) не виплачується. Власники таких облігацій мають право купувати лише відповідні товари чи послуги, для яких випущені такі цінні папери. Якщо ціна товару на момент отримання перевищує вартість облігації,

власник отримує товар за певною ціною. Вказано в облігації, коли товар дешевшає, власнику виплачується різниця між вартістю облігації та ціною товару.

Український казначейський борг — це цінний папір на пред'явника, який перебуває лише на добровільних засадах населенням, що засвідчує фінансовий внесок власника до бюджету та дає право на отримання фіскальних надходжень.

Існує три види цих паперів, як вже зазначалося раніше:

Довгострокові - термін дії від 5 до 10 років;

Середньострокові – від 1 до 5 років;

Короткострокові - до одного року.

Рішення про випуск довгострокових та середньострокових державних облігацій приймається Кабінетом Міністрів, а короткострокових — Міністерством фінансів України. Ціна продажу казначейських облігацій визначається відповідно до часу придбання в межах терміну дії. Кошти від виконання казначейського боргу спрямовуються на покриття поточних видатків державного бюджету.

Формою та змістом депозитного сертифіката є письмове свідоцтво банку про внесення коштів, яке підтверджує, що вкладник має право на отримання після закінчення строку вкладу та відсотків. Ощадні сертифікати можуть бути строковими (з певним договірним виплатою на певний термін) або за запитом, іменними на пред'явника. Іменний ощадний сертифікат не розповсюджується та не передається іншим особам. Цінні папери цього типу (як і облігації) можуть бути придбані фізичними особами лише за рахунок особистих коштів, а підприємствами (організаціями) - за рахунок їх ще наявного чистого доходу. Виплата доходу за ощадним сертифікатом здійснюється на основі платежу в банк-емітент. Нижча процентна ставка виплачується власнику ощадного сертифіката, якщо він вимагає

повернення внесених коштів у визначений строк, який узгоджується з власником при зарахуванні коштів на депозитний рахунок.

Вексель — це окремий цінний папір, що засвідчує безумовне грошове зобов'язання боржника (векселедавця) сплатити власнику векселя (держателю векселя) суму після настання строку погашення. Є векселі та платіжні доручення. Вексель містить просте і безумовне зобов'язання емітента виплатити власнику векселя відповідну суму після зазначеного розпорядження. Тратта — це письмове розпорядження векселедержателя (векселедавця) платнику (трасанту) сплатити певну суму третій особі (ремітенту) у визначений строк. У цьому випадку трасат стає боржником лише після акцепту тратти, тобто згоди на її оплату та підписання.

Під час обігу банкнота передається від одного власника до іншого за допомогою передавального напису - індосаменту. Кожен індосант, як і емітент векселя, відповідає за акцепт та оплату векселя. Вексельні зобов'язання можуть бути додатково забезпечені вально-вексельним забезпеченням. Своєчасна оплата векселів дозволяє погасити всі векселі. У разі відмови у виплаті власник може подати позов до акцептанта (від англ. асерт - приймати). Крім того, якщо переказний вексель не акцептований або не оплачений, він має право звернутись (зворотна вимога) до інших відповідальних сторін (емітента, індосанта, акцептанта) щодо оплати переказного векселя та несе солідарну відповідальність. до пред'явника.

Донедавна в Україні циркулював особливий вид державних цінних паперів, який засвідчував, що власник має право на частку державного майна безкоштовно. Відповідно до чинного законодавства України приватизовані майнові сертифікати, видані громадянам, підлягають обміну на акції приватизованих вітчизняних підприємств.

Набір різних видів цінних паперів, що випускаються та торгуються в Україні, поділяється на три групи. До першої з них належать пайові цінні папери, де емітент не зобов'язаний повертати кошти, вкладені в його

діяльність, але засвідчує участь у статутному капіталі, що надає його власникам право брати участь в управлінні емітентом та набувати частину майна за ліквідація. До другої категорії належать боргові цінні папери, за якими емітент зобов'язується повернути кошти, вкладені в його діяльність, протягом певного строку, але не надає їх власнику права брати участь в управлінні емітентом. Третя категорія — похідні цінні папери, механізм обігу яких пов'язаний із пайовими борговими цінними паперами та іншими фінансовими інструментами чи правами на них.

Якщо повторно застосувати класифікацію фінансових інвестицій, вони все ще згруповані за такими стратегічними напрямками:

- інвестиційні операції з використанням традиційних інструментів;
- придбання похідних цінних паперів (деривативів);
- корпоративний депозитний бізнес;
- участь у спільних підприємствах.

Такі форми, як інвестування в традиційні транспортні засоби та придбання пайових цінних паперів, обговорювалися раніше в цьому розділі. В останні роки фінансові інвестиції багатьох компаній все більше концентруються на ринку цінних паперів. Сьогодні на різні інструменти на цьому ринку припадає приблизно 90% загальних корпоративних фінансових інвестицій.

Для депозитного бізнесу це одна з найбільш ефективних форм використання тимчасових коштів підприємств. Депозитний бізнес використовується для короткострокових капітальних вкладень, і його основна мета — отримання інвестиційного доходу. Пайова участь у спільному підприємстві багато в чому схожа на реальні інвестиції, але є менш капіталомісткою та більш ефективною. Як правило, інвестори, які використовують цю форму фінансового інвестування не з метою отримання високого доходу, і безпосередньо впливають на налагодження господарської діяльності підприємств.

Комерційні інвестиції у фінансові інвестиції не є типовими для звичайної діяльності бюджетних органів і тому потребують більш детального пояснення, хоча правила обліку та звітності за новими правилами діють більше трьох років, я вважаю це цікавим і з належним акцентом частина теоретичного дослідження, щоб навчитися правильно вести облік фінансових інвестицій в Україні. Адже фінанси без бухгалтерського обліку – це не фінанси. Тому фінансові інвестиції спочатку оцінюються та відображаються в обліку витрат. Вартість фінансової інвестиції включає вартість придбання, комісійні, мита, податки, збори, обов'язкові платежі та інші витрати, безпосередньо пов'язані з отриманням фінансової інвестиції.

Якщо пайові цінні папери обмінюються на фінансові інвестиції, вартість фінансових інвестицій визначається відповідно до справедливої вартості переданих цінних паперів.

Якщо інші активи обмінюються на фінансові інвестиції, вартість визначається відповідно до справедливої вартості цих активів.

Дивіденди, відсотки, роялті та ануїтети, що підлягають сплаті за фінансовими інвестиціями, відображаються як фінансовий дохід інвестора, якщо такі доходи не відповідають критеріям визнання доходів, передбаченим Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затвердженим Міністерством фінансів України. № 290 від 29.11.1999 р., зареєстрований в Міністерстві юстиції України 14.12.99 р. № 860/4153.

Найбільш прискіпливим питанням при здійсненні фінансового інвестиційного бізнесу є його недостовірне відображення в бухгалтерському обліку та звітності бюджетів і кошторисів: списання розпорядником бюджетних коштів на витрати (при поповненні власного капіталу) на заміну коштів з рахунку (еквівалент) на інший рахунок. (у разі розміщення тимчасово вільних бюджетних коштів, придбання цінних

паперів) без відображення (збільшення чи зменшення) субрахунків суміжних фінансових інвестицій, дебіторської заборгованості та капіталу.[31]

1.3 Ключові фактори, що формують інвестиційну діяльність

Беручи до уваги позицію ОБСЄ, деталі та специфіка інвестиційної діяльності є однією з фінансово-економічних передумов, які визначають можливість та ефективність ведення бізнесу в тому чи іншому регіоні чи країні. У ширшому значенні термін включає такі фактори: соціально-економічні, організаційні, фінансові, динаміку макроекономічних показників, наявність або відсутність природних ресурсів, демографічні показники, законодавство, грошово-кредитні та фінансові політики, прозорість і стабільність економічної системи, політичні, географічні, історичні, культурні, правові. Таким чином, ці фактори враховуються як вітчизняними так і іноземними інвесторами при прийнятті інвестиційних рішень.

З точки зору інвестиційної науки, інвестиційна привабливість країни може визначатися як об'єктивними, так і суб'єктивними факторами. У найзагальнішому вигляді система головних факторів складається з:

- Інституційні фактори: політична стабільність країни як на міжнародній арені, так і всередині; стабільність економічного, фінансового та податкового законодавства; нормативно-правова база країни та національна політика щодо залучення інвестицій; гарантування прав і свобод особи, захист прав інтелектуальної власності; прозора та об'єктивна судова влада; національний менталітет; ступінь державного втручання в регулювання економіки.

- Економічні фактори: загальний стан національної економіки; відкритість економічної системи та інформації; стабільність національної валюти та збалансованість фінансової політики; ринок і інвестиційна інфраструктура, оподаткування та тарифи, вартість і кількість робочої сили, доступ до засобів виробництва (з приватизацією або без); динаміка зростання ВВП; особливості та стан банківського сектору; рівень конкурентоспроможності на світовому та внутрішньому ринку, величина державного боргу; імпортно-експортна діяльність; активна участь в міжнародних організаціях та угодах. [28]

Оцінюючи економічний потенціал країни, інвестори звертають особливу увагу на державну політику, спрямовану на підвищення репутації своїх інвестицій, тобто береться до уваги якість та рівень співпрацювання країни та інвесторами (іноземними та вітчизняними), відкритість та загальне ставлення до транснаціональних корпорацій, мотивація населення (юридичних та фізичних осіб) до створення інвестиційно привабливих проєктів:

- Психосоціальні фактори: демографічні, ринок праці та іммігрантські настрої; рівень соціального розвитку, рівень життя та умови життя суспільства, купівельна спроможність; відкритість населення до інших країн і релігійних представників (зріла чи незріла ментальність); рівень освіти і підготовка робочої сили, рівень політичної активності населення, злочинність у державі.

- Фактори інфраструктури: прибутковість географічного розположення країни, наявність і якість логістичних систем, ринкові інститути, соціальна та інституційна інфраструктура, медіаресурси та засоби комунікації, стан основних фондів і доступність ресурсів, рівень впровадження інноваційних технологій, простота підключення до енергетики.

- Політико-правові фактори: ступінь корупції та бюрократизації влади; внутрішньополітична стабільність; наявність законодавства, що відповідає потребам та викликам сучасності; страхування та гарантії вкладів інвесторів, наявність вигідної та зручної системи оподаткування, наявність ефективного законодавства, що регулює зовнішні фінансово-економічні відносини, прозорість політичної, адміністративної та судової систем, простота відкриття та закриття бізнесу, отримання ліцензій; участь у міжнародних конфліктах (військова агресія проти інших сторін). [28]

Деталі інвестиційної політики України, сформульовані компетентними органами, спрямовані на досягнення наступних пріоритетних цілей:

Залучення прямих іноземних інвестицій, іноземних позик на зручних та прибуткових умовах, створення спільних підприємств між вітчизняними та іноземними підприємствами;

Зменшення рівня соціальної напруженості та досягнення продуктивного - високого рівня розподілу соціального попиту;

Зменшення масштабів виробничих фондів на основі державних коштів для формування надійного джерела приватних інвестицій;

Прискорення оновлення виробничих засобів та збільшення роботизації підприємств;

Прискорення темпів розвитку галузей промисловості групи Б та галузі фармацевтики;

Модернізація паливно-енергетичної бази, використання енергозберігаючого обладнання або альтернативних джерел;

Децентралізація капіталовкладень та інвестиційної політики загалом для зниження рівня залежності регіональної економічної системи від централізованих інвестицій.

«Інвестиційний ринок як економічна категорія – це збалансованість попиту та пропозиції на інвестиції. Це означає, що, з одного боку, необхідно

вживати економічних заходів для збільшення інвестиційного попиту, а з іншого – антимонопольні заходи. необхідно вживати для сприяння розвитку ринку послуг». [8]

Чинники, які впливають на розвиток ринкового механізму правових відносин:

Наявність правової бази ринкової економіки та механізмів соціальної рівності та захисту;

Конституційний захист права власності;

Наявність вільної конкуренції;

Зняття державою будь-яких обмежень щодо ринкової саморегулювання.

Наразі інвестиційна політика України в усіх цих сферах уже існує і активно розвивається в контексті ринкових механізмів. Відповідно до визначення, державний контроль за інвестиційною діяльністю можна сприймати як правові норми та методи адміністративного чи господарського нагляду, прийняті компетентними органами влади всіх рівнів для підвищення ефективності інвестування, забезпечення надійних умов для інвестування в різноманітні інвестиційні проєкти, вирішення соціальних питань та економічних проблем. Діюча правова система містить понад 100 законів та багато інших нормативних актів, що регулюють інвестиційну діяльність. Найвідоміші з них: український «Закон про іноземні інвестиції», український «Закон про Національну програму заохочення іноземних інвестицій в Україні» та український «Закон про цінні папери та фондову біржу» - це документи, що створюють специфічну вітчизняну інвестиційну діяльність. за законом. [14], [16], [20], [24], [29]

Згідно з ними, усі суб'єкти інвестиційної діяльності мають однакові права: вони можуть самостійно визначати цілі, напрями, кількість та вид інвестицій; дозволяти будь-які інші види інвестицій. суб'єкти залучаються до інвестиційного процесу (як правило, на конкурсній основі, через тендери

або конкурс) для реалізації конкретного проекту для контролю за цільовим використанням фінансових ресурсів; здійснювати різні форми інвестиційної діяльності та вільно розпоряджатися активами (об'єктами інвестування). [3], [7]

Інструменти адміністративно-економічного впливу можуть використовуватися органами державної влади для активізації інвестиційного процесу в країні.

Адміністративним механізмом регулювання є прямий вплив держави на всіх інших суб'єктів інвестиційної діяльності, оскільки влада має виключне право і, головне, можливість контролю шляхом регулювання, обмеження, заборони та ліцензування. Прикладами таких інструментів є закони та нормативні акти.

Економічним методом називають механізм, за допомогою якого держава заохочує інвесторів до прийняття певних інвестиційних рішень, які будуть вигідні для розвитку інвесторів і суспільства в цілому. Наприклад, це можуть бути: податкові фактори (знижки, пільгові податкові ставки); встановлені ставки рефінансування; тарифи та нижчі ставки виплат на інвестиційні активи, такі як земля чи інші природні ресурси.

Для досягнення максимального ефекту у сфері інвестування держава поєднує два вищезазначені методи. Активізація інвестиційної діяльності також значною мірою залежить від успішної реалізації фінансової, кредитної, цінової, фіскальної, грошово-кредитної та інвестиційної політики. [15]

Висновки до розділу 1

Інвестування сьогодні – це залучення капіталу (грошей, вартості, ресурсів) з метою отримання прибутку в майбутньому. Приріст капіталу від інвестицій є компенсацією можливих ризиків, втрат і втрат всього активу. Однак не кожне фінансове вкладення можна назвати «інвестицією». З цією метою залучені кошти повинні відповідати кільком критеріям, які визначають характеристики інвестування. А саме: інвестори, які займаються інвестиційною діяльністю, мають власні цілі; інвестиційні ресурси або кошти повинні приносити інвесторам прибуток або інші позитивні ефекти; при інвестуванні чітко планується та зазначається період для залучення капіталу; диференціювання інвестиційних ресурсів за показниками ціни, попиту та пропозиції.

В економічній теорії бухгалтерський облік, планування, динамічний аналіз та оптимізація ефективності інвестицій потребують наукової та раціональної класифікації на мікро- та макрорівнях. Тому на макроекономічному рівні інвестиції поділяють на валові та чисті, виділяють чотири основні форми інвестиційних активів: фінансові, фізичні, інноваційні та інтелектуальні; за періодом інвестування вони поділяються на три періоди: короткостроковий, середньостроковий, строкові та довгострокові; Інвесторами можуть бути: установи, компанії та фізичні особи; За формою власності: державна, приватна, іноземна, консорціум; За типом процесу участі інвестора: прямий та портфельний; За рівнем ризику Інвестиції: без ризику, низький ризик, середній ризик, високий ризик, спекулятивні; за відтворальною спроможністю: у розширення, реконструкцію, будівництво, технологічну трансформацію. Відповідно до чинного законодавства фінансові інвестиції — це комерційні операції, які передбачають придбання корпоративних прав, цінних паперів, деривативів та інших фінансових інструментів. Інвестування вільних коштів у фінансові

інструменти передбачає різноманітні цілі, зокрема: майбутні прибутки, перетворення вільних заощаджень у високоліквідні цінні папери, встановлення контролю над компанією-емітентом тощо.

Набір різних видів цінних паперів, що випускаються та торгуються в Україні, поділяється на три групи. До першої з них належать пайові цінні папери, де емітент не зобов'язаний повертати кошти, вкладені в його діяльність, але засвідчує участь у статутному капіталі, що надає його власнику право брати участь в управлінні емітентом та набувати частину майна за ліквідація. До другої категорії належать боргові цінні папери, за якими емітент зобов'язується повернути кошти, вкладені в його діяльність, протягом певного строку, але не надає їх власнику права брати участь в управлінні емітентом. Третя категорія — похідні цінні папери, механізм обігу яких такий же, як і пайових боргових цінних паперів та інших фінансових інструменти чи права.

За даними Світового банку, інвестиційний процес поділяється на 4 етапи (3 основні етапи та один додатковий етап), кожен з яких має певні цілі та завдання. Таким чином: передінвестиційний - етап підготовки, на якому проводяться всі роботи, пов'язані з підготовкою проєкту; експлуатаційний - це налагодження експлуатаційного процесу, який є найбільш ресурсомістким і завершується введенням об'єкта в експлуатацію; операційний - робота з узгодження процесу роботи та покращення продуктивності та прибутковості підприємства; ліквідаційний етап - завершення проєкту, коли інвестиційний проєкт досяг своїх цілей або навпаки, не зміг їх досягнути через певні негативні фактори - зношення обладнання, зміни фінансування тощо.

Деталі інвестиційної діяльності є одними з фінансово-економічних передумов, що визначають можливість та ефективність ведення бізнесу в певному регіоні чи країні. Враховуються такі фактори: соціально-економічні, організаційні, фінансові, динаміка макроекономічних

показників, наявність чи відсутність природних ресурсів, демографічні показники, рівень розвитку законодавства, політичні, географічні, історичні, культурні, правові, грошово-кредитна та фіскальна політика, прозорість та стабільність економічної системи.

РОЗДІЛ 2

СТАН ФІНАНСОВОГО ІНВЕСТИВАННЯ В УКРАЇНІ

2.1. Фінансові інвестиції на внутрішньому ринку України

Всі політичні процеси 1990-х років у вигляді розпаду СРСР, зміни, а точніше повної втрати попередньо існуючого режиму зробили українську економіку вразливою до будь-яких зовнішніх ризиків, також достатньо сильних змін зазнала галузева структура промисловості, так як підприємства переробної сфери (створення іміджу сировинної бази для розвинених країн) просто зупинили своє функціонування. Значний дефіцит публічних фінансів (залежність вітчизняної системи від кредитів від МВФ та інших міжнародних фінансово-кредитних установ), відтік кваліфікованих кадрів за кордон, від'ємне сальдо зовнішньоторговельного балансу, надзвичайно високий рівень тінізації економіки, стрімке падіння купівельної спроможності громадян (реальних доходів) та їх рівня життя, - всі ці явища, на жаль, робили ситуацію ще більш плачевною. [21]

Перші позитивні зрушення в законодавчому процесі заклали основу для сприятливого інвестиційного клімату в Україні та значно зміцнили позиції нашої країни в міжнародних інвестиційних рейтингах, а пов'язані вони були із кодексами, прийнятими Верховною Радою у 2001 році, а саме: Цивільний, Митний, Бюджетний, Земельний, Господарський. Вони й сьогодні залишаються базовими нормативно-правовими документами, оскільки мають на меті врегулювати правових відносини у різних сферах господарської діяльності, у тому числі й інвестиційної. Крім зазначеного, реалізація чинної української інвестиційної політики, у тому числі іноземних інвестицій, регулюється такими договорами та нормативно-правовими актами: Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом міжнародного співтовариства про сприяння та гарантування захисту

інвестицій; різні закони України з відповідної тематики : «Про інвестиційну діяльність», «Про режим іноземного інвестування», «Про вільні економічні зони та території пріоритетного розвитку у відповідних регіонах України», «Про 1 Захист іноземних інвестицій в Україні» тощо. Також позитивними змінами можна вважати приєднання України до Конвенції про врегулювання інвестиційних спорів між державами та іноземними інвесторами в березні 2000 року, так як відбулися серйозні зрушення в напрямках та темпах розвитку інвестиційного процесу, що дало змогу іноземним інвесторам відстоювати свої права та свою позицію у Міжнародному центрі з врегулювання інвестиційних спорів у Вашингтоні (англ. International Center for Settlement of Investment Disputes (ICSID) — одна з п'яти інституцій Групи Світового банку, головною метою якої є сприяння притоку іноземних інвестицій шляхом забезпечення умов для регулювання та погашення конфліктів між урядами й іноземними інвесторами). Крім того, постановою уряду від 2 серпня 2005 р. створено Український центр залучення іноземних інвестицій. Головна його мета полягає в тому, щоб : надавати потенційним іноземним інвесторам детальну інформацію про підприємницьку та інвестиційну діяльність, інвестиційні проекти в окремих регіонах та в країні в цілому; надавати низку державних гарантій інвесторам щодо здійснення інвестиційної діяльності; сприяти вирішенню конфліктів та спорів між іноземними інвесторами та держорганами без втручання суду. Розглядаючи законодавчу базу України 2000-х років, стає зрозуміло, що держава надає інвесторам, у тому числі іноземним, гарантії та можливості вибору цільових показників інвестування, видів інвестування та інших умов для реалізації інвестиційних проектів. Найбільш вдалим показником сприятливого інвестиційного клімату в країні є рівень залучення вітчизняної економіки, особливо прямих іноземних інвестицій.

Таблиця 2.1

Динаміка змін обсягу прямих інвестицій в Україні

Рік Станом на 01. 01.	Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну, млн. дол. США	Загальний обсяг інвестицій з України, млн. дол. США
1995	483,5	20,3
1996	896,9	84,1
1997	1438,2	97,4
1998	2063,6	127,5
1999	2810,7	97,5
2000	3281,8	98,5
2001	3875,0	170,3
2002	4555,3	155,7
2003	5471,8	144,3
2004	6794,4	166,0
2005	9047,0	198,6
2006	16890,0	219,5
2007	21607,3	243,3

2008	29542,7	6.196,6
2009	35616,4	6.203,1
2010	39824,5	5.782,8
2011	46.293,5	6.424,8
2012	49.494,4	6.456,2
2013	53.178,1	6.588,7
2014	54.900,2	6.680,8
2015	38.356,8	6.456,2
2016	32.122,5	6.315,2
2017	31.230,3	6.346,3
2018	31.606,4	6.322,0
2019	32.905,1	6.294,4
2020	35.809,6	6.272,7

* Джерело: складено автором на основі даних Державної служби статистики України

В Україну починають надходити прямі іноземні інвестиції (ПІІ) одразу після настання незалежності в 1991 р. (табл. 2.1). Однак динаміку іноземних інвестицій у перші кілька років складно зрозуміти, оскільки статистичний аналіз почався лише в 1995 році. Виходячи з цих даних, на початку 1995 року капітал, вкладений іноземцями, становив 483,5 млн. доларів США. За даними Національного бюро статистики, ПІІ становили лише 3,8% загального ВВП, відповідний показник становив 4% у 1993 році і близько 2,5% у 1994 році. З 1995 року участь іноземних інвесторів у веденні бізнесу в Україні зросла, що призвело до збільшення прямих іноземних інвестицій у 1996 році більш ніж на 30%. Аналіз динаміки ПІІ

переконливо показує, що будь-яка дестабілізація політичної чи економічної стабільності світу призводить не тільки до уповільненого зростання іноземних інвестицій, але навіть може викликати відтік іноземного капіталу. Приклад для цього явища наступний: у 1990-х роках Україна пережила дві глобальні кризи фондового ринку - в Південній Америці в жовтні 1997 року та Японії в 1998 році, які мали значний негативний вплив на економічну систему, показуючи, що наша внутрішня економічна система значною мірою є інтеграцією в світовий макроекономічний процес і, звичайно, піддається впливу змін. [25] У результаті, в кінці 1999 року прямі іноземні інвестиції зменшилися майже на 37 відсотків відносно попереднього року. Проте світова економіка досить швидко стабілізувалась і в 2000-2007 рр. іноземні інвестиції повернулися до позитивного темпу зростання, продовжуючи цю тенденцію протягом наступного періоду дослідження. У 2005 році компанії-нерезиденти інвестували в економіку України 7,843 млн. доларів США - це в 3,5 рази більше, ніж у 2004 році. Для цього є дві передумови: позитивні очікування ефективності та прибутковості бізнесу та очікування населення після реактивних подій Помаранчевої революції, які значно підвищили рейтинг України на міжнародному інвестиційному ринку; також на збільшення обсягів ІІІ вплинула приватизація та продаж за рекордну на ті часи суму в 4,8 млрд. доларів США ВАТ «Криворізький гірничо-металургійний комбінат 'Криворіжсталь'». Не дивлячись на певні позитивні зрушення, вітчизняна політика регулювання інвестицій потребувала серйозних реформ. Доказом цього була відмова шведського меблевого гіганта ІКЕА виходити на внутрішній ринок через те, що реалізації проекту перешкоджали надмірна політизація та корумпованість існуючої політичної системи. Схожа ситуація сталася з англійським банком HSBC та мережею кав'ярень Starbucks, які через корупційні перешкоди в НБУ та

пресинг зі сторони працівників податкової служби так і не зайшли в Україну. [25]

Наступним етапом підвищення закордонної інвестиційної діяльності стали 2007-2008 рр.: інвестиції в основний капітал зросли за перший рік на 36,58%, що свідчить про значне зростання внутрішнього попиту на товари та послуги і може вважатися ключовим сприятливим фактором економічного зростання протягом періоду дослідження; це явище також свідчить про те, що Україна відроджувалась вражаючими темпами після тривалої рецесії 1990-х років (наприкінці 2007 року інвестиції в основні засоби досягли 88% від рівня 1990 року). Розквітом інвестицій у вітчизняну економіку стало входження в Україну відомого Світового банку, що призвело до «буму» мільярдерів, які продавали власний бізнес іноземцям (наприклад, продаж «Укрсоцбанку») за рекордними цінами. [26] Піком надходження ІІІ в Україну став 2007 рік - вони збільшилися на 7,9354 млн. доларів США. Загальний обсяг залучених в українську економіку ресурсів на кінець року становив 29,5427 млн. дол. США. Однак в цей же рік значно збільшився показник відтоку капіталу - він різко зріс від \$243,4 млн. Дол. США до 6 196,6 млн. Дол. США. У 2008 році, головним чином через світову економічну кризу, глобальні інвестиційні потоки від іноземних компаній різко впали. В результаті цього було зниження нових надходжень в межах допустимого діапазону 6,073 млн доларів США, а також ріст капіталовкладень за кордонами України. Криза була подолана у 2010 році, і відтоді частка іноземного капіталу в загальній структурі інвестицій почала збалансовуватися і поступово відновлюватися. [27] Водночас Україна поглиблює інтеграційний процес, віддаючи пріоритет міжнародному діловому співробітництву з країнами ЄС, тож у структурі ІІІ на 1 січня 2011 р. 72% загального обсягу інвестицій у вітчизняну економіку надходили з ЄС, на другому місці – СНД з 16% , інші країни - 12%. [23] У 2012 році розпочався відтік інвестиційних коштів з України, в основному

це відбулось через те, що переважна більшість європейських банків вийшла з внутрішнього ринку: Societe Generale (Франція) та Erste Bank (Австрія), Credit Europe Bank (Нідерланди), Volksbank (Австрія), SEB Group (Швеція), Bank Forum / Commerzbank (Німеччина). Ця тенденція продовжилась і в 2013 році, також переважно у фінансовому секторі: Кредитпромбанк, Сведбанк та Астра Банк. [26] У 2014 році Україна вступила у військовий конфлікт з Росією, але зниження приросту прямих іноземних інвестицій почалося роком раніше. Уже в 2013 році надходження інвестицій у вітчизняну економіку впало на 43 відсотки (з 3,5 млрд доларів у 2012 році до 2 млрд доларів у 2013) через зниження експортного попиту, погіршення політичної ситуації та економічного хаосу в Україні. Згодом у 2014 ця цифра впала з 2 мільярдів доларів. США до від'ємного значення, що зумовлено революцією гідності, зміною влади, військовим конфліктом на сході та усіма лякаючими прогнозами західних експертів. [19], [22]. Проте 10-кратне зниження рівня прямих закордонних інвестицій у 2014 році було безпрецедентним як для України, так і для наших сусідів. [30] Хоча деякий ріст ПІІ відбувся в 2015 (2,51 млрд доларів) і 2016 (328 млн доларів), проте до обсягів 2013 або 2012 років Україна все ж таки не змогла повернутись, на превеликий жаль. Слід розуміти, що інвестиційний клімат протягом цього періоду залишався несприятливим і що це покращення відбулося не через приплив фінансових ресурсів у нові інвестиційні проєкти, а через рекапіталізацію іноземних банків, у тому числі збільшення ПІІ з Австрії (Райффайзен Банк Аваль та Unicredit) та Угорщини (ОТП). Ситуацію в ці роки можна назвати екстримальною в історії незалежності України, так як з ринку пішли всесвітньо відомі компанії з усіх сфер бізнесу, виробництва, тощо. Ось деякі з найвідоміших: Авторинок покинули Honda (Японія) і Bidding (Китай); енергетичні підрозділи Shell і Chevron; Юридичні послуги - Noerr, Schoenherr, Beiten Burkhardt, Chadbourne & Parke; Легка промисловість - Peacocks, Mexx, River Island, Seppala, Finn

Flare, і Esprit, Будівельні матеріали - Praktiker. [26] При цьому більшість галузей промисловості все ще перебували у важкому стані через високу зношеність основних засобів: у всіх видах економічної діяльності цей показник становить близько 72,3%, в енергетиці та транспортування – 82% та 87% відповідно. [12]

Важливу роль у розумінні інвестиційної ситуації в Україні на цей час відіграє вивчення динаміки та структури сукупних капітальних інвестицій, які по суті є інвестиціями у придбання, виготовлення чи будівництво матеріальних та нематеріальних основних засобів. Якщо розглядати процес інвестування в Україну у 2015 та 2016 роках з точки зору капітальних інвестицій, то за даними Держстатистики за 2015 рік відбулося зростання на 24,4% або 53,7 млн доларів у кількісному вираженні, у 2016 році США заплатили 326 000 000 доларів США, що на 19,4% або на 53,1 млн. дол. більше ніж попереднього періоду, що свідчить про поступове відновлення існуючих і нових виробничих потужностей у державі. Однак ситуація ускладнюється різким зниженням курсу національної валюти протягом 2014-2015 років, що негативно вплинуло на всі види матеріальних ресурсів. Взявши за приклад 2016 рік, за структурою кількісної оцінки цих капітальних інвестицій основними галузями залишаються: промисловість – 33,3%, лісове та рибне господарство – 13,8%, будівництво – 12,6%, оптова торгівля та роздрібна торгівля, ремонт автомобілів і мотоциклів - 7,7%, транспортна, складська, поштова та кур'єрська діяльність - 7,6%, державне управління та оборона, загальнообов'язкове соціальне страхування - 5,9%, сільське, інформація та телекомунікації – 4,8%. Основним джерелом коштів для капітальних вкладень як і раніше залишаються власні кошти підприємств і організацій.

2.2 Зовнішнє інвестування у фінансові активи України

Великі західні інвестори насторожено ставляться до України, а інвестування іноземних грошей у довгострокові проєкти в українській економіці – це швидше виняток, ніж правило. Значна частина грошей надходить з-за кордону, фактично вилучаючись з української економіки. Наші працівники не так багато вкладають у бізнес, як у власні сім'ї, і приносять велику частину іноземних грошей. Найбільшим попитом інвесторів є галузі, де можна швидко заробляти гроші, особливо не ризикуючи втратити свої інвестиції. Наведені дані дають інформацію про те, скільки іноземних інвестицій надійшло з України у 2015-2019 роках, з яких країн і які галузі є найбільш привабливими для інвесторів. цифри не враховують тимчасово окуповані території Автономної Республіки Крим та частини Донецької та Луганської областей.

Прямі інвестиції 321,8 млн. дол. Наступного року інвестиції зросли майже на 2 відсотки до 4,0405 мільярда доларів. У 2017 році потоки прямих інвестицій в Україну впали на 43% і становили трохи більше 2,5 млрд доларів.

У 2018 році ситуація дещо покращилася: інвестиції склали 2,087 мільярда доларів США, що на 14,3%. У 2019 році обсяг інвестицій в Україну впав на 11,8% до 2,0531 млрд доларів.

Російська Федерація, Кіпр та Нідерланди увійшли до трійки країн з найбільшою кількістю інвестицій в Україну за останні чотири роки. 4 мільярди Інвестиції з Кіпру зросли на 17% у 2017 році, але знову впали майже на 5% за рік, склавши майже 500 мільйонів доларів. У 2019 році Україна отримала майже 1 млрд доларів інвестицій з-за меж Кіпру. У 2015 році Російська Федерація інвестувала в Україну 1 мільярд доларів на суму 658 мільйонів доларів, а наступного року дохід збільшився на 0,5%. З 2017 року інвестиції з країн-агресорів знижувалися щороку: спочатку на 64 відсотки (400 мільйонів доларів), на 18 відсотків (200 мільйонів доларів) у 2018 році та на 60 відсотків (200 мільйонів доларів) у 2019 році.

У 2015 році Нідерланди інвестували в українську економіку 800 мільйонів доларів. Наступного року виручка впала на 68% (300 мільйонів). У 2017 році приплив інвестицій зріс майже на 10%, а в 2018 році на 240%, досягнувши майже 1 млрд доларів у валютному еквіваленті. У 2019 році ситуація різко змінилася, обсяг інвестицій в Україну знизився на 68% до 300 млн доларів США.

Найбільші інвестиції надходять із промислового, фінансового та страхового секторів, секторів нерухомості, торгівлі, ремонту автомобілів та мотоциклів та ІТ.

У 2015 році основна частина коштів була спрямована на розвиток фінансів і страхування (2,7 млрд доларів). Друге за величиною вливання капіталу, отримане ІТ-індустрією (500 мільйонів доларів). Інвестиції в оптову та роздрібну торгівлю перевищують 300 мільйонів доларів. Дещо менше фінансування на розвиток промисловості. 100 мільйонів доларів інвестовано в нерухомість.

У 2016 році відбулося збільшення кількості інвестицій в усі ці галузі, особливо в промисловий сектор – зростання на 80%.

Наступного року відбувся масовий відтік інвестицій з фінансового сектору (-54,4%) до 1,3 млрд доларів, а торгівлі (-66%) – менше ніж 200 млн доларів.

У 2018 році фінансовий сектор втратив ще 6% інвестицій, при цьому інвестиції за весь рік склали 1,2 мільярда доларів, промисловість – 300 мільйонів доларів (-42%), ІТ – 100 мільйонів доларів (-22%). Тим часом операції з нерухомістю виросли на 244% і отримали вливання в 400 мільйонів доларів. Інвестиції в торгівлю та ремонт автомобілів зросли на 236 відсотків до 600 мільйонів доларів.

У 2019 році інвестиції у фінансові послуги скоротилися майже на чверть, але інвестиції в промислові підприємства подвоїлися. Інвестиції в нерухомість почали скорочуватися на 46% (200 мільйонів доларів), а

інвестиції в торгівлю та ремонт автомобілів зменшилися на 65% порівняно з попереднім роком, повернувшись до рівня 2017 року (200 мільйонів доларів).

Починаючи з 2016 року інвестиції в основний та оборотний капітал України у відсотках до ВВП демонструють чітку тенденцію до зниження, впавши за цей період більш ніж наполовину – з 21,7% у 2016 році до 7,5% у 2020 році. Інвестиції в 2021 році дещо зросли (10,1% ВВП) в контексті посткризового відновлення економіки після завершення гострої фази кризи COVID-19, але все ще були вищими, ніж в інших країнах ЦСЄ, що розвиваються (25-30% ВВП) більш ніж удвічі нижчим.

За дев'ять місяців до 2021 року лише 3,3% капітальних інвестицій в Україні надійшло за рахунок кредитів та інших позик українських банків, тоді як понад 72% капітальних інвестицій – за рахунок власних коштів компаній і близько 13% – з державного та місцевих бюджетів. Зростання ПІІ в українську економіку в основному відбулося за рахунок реінвестованих прибутків від іноземних інвесторів (5,6 млрд доларів за 11 місяців 2021 року). При цьому з січня по листопад 2021 року новий іноземний капітал українських підприємств становив лише близько 800 мільйонів доларів США, що було найнижчим показником з 2014 року, крім 2020 року, і майже на порядок нижче, ніж у 2019 році. 2005-2013 роки (6 доларів США, в середньому 2 мільярди доларів на рік).

Низький рівень інвестицій обмежує ефективне використання продуктивності та потенціалу економіки, зумовлюючи тим самим її довгострокові низькі темпи зростання. [32]

2.3. Основні фактори та проблеми формування інвестиційної привабливості

1) Слабкі державні інституції призводять до слабого захисту прав та інтересів інвесторів, порушення принципів ринкової конкуренції та підвищення корупційних ризиків.

Згідно з дослідженням Європейської бізнес-асоціації у другій половині 2021 року зведений індекс індексу інвестиційної привабливості впав до 2,73 бала з 5 можливостей (2,84 бала в першому півріччі). Згідно з опитуванням керівників, три основні бар'єри розвитку інвестиційного клімату залишаються незмінними: слабка судова система (87% респондентів), високий рівень корупції (85%) та тіньова економіка (76%). Серед інших перешкод – геополітична напруженість, енергетичні кризи, погане управління, гальмування реформ, складні податкові системи, постійна ротація урядів тощо. В Україні здійснено справді ефективну судову реформу, верховенство права, справедливості і справедливості та викорінення корупції (93% респондентів). Інші важливі сфери включають забезпечення чесної, справедливої, передбачуваної та прозорої податкової політики та чесної конкуренції (52%); забезпечення макроекономічної стабільності та продовження співпраці з Міжнародним валютним фондом (26%); забезпечення передбачуваності регуляторного середовища для інвесторів (23%); захист інвестицій та прав власності (21%).

2) Нерозвинений внутрішній ринок знижує інтерес інвесторів до розвитку українського бізнесу

Згідно з дослідженням Ernst & Young, потенціал розвитку місцевого ринку вважається ключовою перевагою для інвесторів у позиціонуванні української економіки. Крім того, з точки зору потенціалу nearshoring (глобальна тенденція для інвесторів переміщувати виробництво в «дешевші» країни та диверсифікацію ланцюга поставок), враховуючи витрати на оплату праці та природні можливості, Україна посідає перше місце у світі, а Європа посідає друге місце у Savills Nearshoring Index 2020. водночас слабкий внутрішній попит звузив потенціал зростання української

економіки. Понад 90% доходів населення спрямовується на поточне споживання, в основному на придбання товарів першої необхідності та послуг. Наслідком низького рівня доходів в економіці є те, що на заощадження використовується дуже мала частина ВВП: близько 2% наявного доходу в 2019-2020 роках проти 10-15% в ЄС. У свою чергу, низька ощадність населення призводить до низького попиту на товари тривалого користування, які можна виробляти в Україні. Це знижує зацікавленість потенційних інвесторів у збільшенні виробництва, оскільки потенціал їхньої продукції для розширення ринку низький. Крім того, посилення обмежувального фокусу національної фінансової політики (недосягнення цільових показників національного дефіциту) Бюджет та його заплановані скорочення на 2022-2024 рр.) призводять до скорочення суспільного попиту та зменшують його мультиплікаційний ефект на економічне зростання. Тому через низьку частку продукції з високою доданою вартістю в структурі експорту України погіршення цін на зовнішніх ринках (підвищення цін на енергоносії та падіння цін на основні експортні товари) може негативно вплинути та погіршити торговельний баланс України та погіршити торговельний баланс України.

3) Неповне використання потенціалу банківської системи для фінансової підтримки реального сектору.

Банківське кредитування економіки (позики на роботу) впало з 80% ВВП до 15% за останні 10 років, що є найнижчим рівнем у світі серед ринків, що розвиваються (порівняно з: Польщею - 59%, Грузією - 80% ВВП значення). У той же час, у той час як залишки на депозитних рахунках у банківській системі зросли у 2020-2021 роках, залишки на депозитних рахунках, які використовуються для цілей кредитування, впали до менш ніж 50% (історично мінімум).

При цьому частка безризикових активів (ОВДП та депозитних сертифікатів НБУ) у структурі активів банку зросла приблизно до 40%, а

рентабельність операційних активів – до 5,2%. Обидва показники української банківської системи є одними з найвищих у світі, що свідчить про відсутність у банків достатніх стимулів для підвищення бізнес-ризиків та збільшення кредитування.

Особливістю банківського сектору України є надмірне регулювання навіть порівняно з іншими країнами. Тому, незважаючи на високу прибутковість українського банківського сектору, міжнародні банківські групи не зацікавлені в ньому. З 2015 року в Україну не заходили іноземні банки чи банківські групи. Натомість іноземці пішли з внутрішнього банківського ринку. Українська банківська система потребує дерегуляції та допомоги у впровадженні нових банківських концепцій, особливо щодо малих банків з інноваційними моделями розвитку та кредитних установ у небанківському секторі. Розширення представництва іноземних банків та фінансових груп в Україні позитивно вплине на кредитну діяльність банків.

4) Внутрішній фондовий ринок недостатньо розвинений.

Фондовий ринок у розвинених країнах є основним джерелом коштів для реалізації бізнес-інвестиційних проєктів. Нерозвиненість місцевих ринків капіталу обмежує інвестиційні можливості для вітчизняних компаній, що призводить до втрати їх конкурентних переваг на внутрішньому та світовому ринках.

Через попит на супутні фінансові інструменти український ринок корпоративних облігацій та акцій має потенціал зростати 2-3 рази на рік. Однак чинниками, що обмежують розвиток ринку корпоративних цінних паперів, є жорстка конкуренція з боку ОВДП, процентна ставка якого часто перевищує рівень інфляції та облікову ставку НБУ, відсутність податкових стимулів та недосконалість законодавства щодо захисту прав малого та середнього бізнесу. Наразі торгуються на внутрішньому фондовому ринку Більшість активних акцій – це акції іноземних емітентів. У той же час вітчизняні компанії майже припинили залучати кошти через випуск прав на

закордонних фондових біржах. Залучення коштів лише через боргові канали та відсутність можливості поповнити власний капітал за рахунок виділення збільшує кредитний ризик емітента, що, у свою чергу, гальмує зростання банківських кредитів.

Ще з 2008 Європейська Бізнес Асоціація проводить дослідження Індекс інвестиційної привабливості України. Індекс жодного разу не сягнув позитивної зони — вище 4 балів - за всю історію вимірювання.

У цій хвилі опитування взяли участь 92 директори найбільших міжнародних та українських компаній. Для розрахунку індексу використовувалась шкала Лайкерта, вона має 5 градацій, де: 1 — це вкрай негативно, 5 — вкрай позитивно, 3 — нейтрально.

Результати нової хвилі експертного дослідження, проведеного Європейською Бізнес Асоціацією разом з юридичною фірмою Василь Кісіль і Партнери серед гендиректорів найбільших міжнародних та українських компаній є наступними : з 5-ти можливих балів інтегральний показник Індeksu інвестиційної привабливості України у другій половині 2021 року склав 2,73 балів. Значення зменшилось у порівнянні з першим півріччям, коли показник індексу складав 2,84 балів.

Загальний настрій генеральних директорів, в цілому, дещо погіршився, зазначили у Асоціації. 58% CEO незмінно вважають поточний інвестиційний клімат несприятливим. Середня частка у 35% респондентів оцінює інвестиційний клімат нейтрально. А от частка позитивно налаштованих респондентів зменшилась майже удвічі - з 13% півроку тому до нинішніх 7%.

Оцінка піврічної динаміки інвестиційного клімату також погіршилася. Станом на сьогодні більшість, а саме 57%, мають думку що ніяких суттєвих змін не відбулося, при цьому 29% опитаних спостерігають негативну динаміку (при цьому раніше таких було майже вдвоє менше - 15%). І лише 14% вважають, що бізнес-клімат покращився, тоді як півроку

тому позитивно налаштованих людей за статистикою відповідей було більше - 32%. Війна знищила всі очікування людей, це очевидно та логічно.

Також директори понизили оцінку, що традиційно була найвищою серед складників індексу — прогнози розвитку інвестклімату у найближчі півроку.

Три ключові фактори, що не дають можливості розвиватись бізнес-клімату залишається незмінною: 87% опитаних віддає перше місце слабкій судовій системі, 85% опитаних згодна що перепорою є високий рівень корупції, а третім фактором, з яким згодні 76% опитаних - є тіньова економіка.

Цього року до даного списку було додано низький темп вакцинації населення — 50% директорів погодились, що це важливий фактор.

За словами топ-менеджерів, покращення інвестиційного клімату можна досягнути за допомогою, перш за все, усунення геополітичних загроз, а також впровадження судової реформи, боротьби з корупцією, контрабандою, тіньовою економікою та тіньовою зайнятістю, створення прозорих та чесних умов для функціонування бізнесу в Україні, спрощення оподаткування та зменшення бюрократії, пришвидшення вакцинації.

Висновки до розділу 2

Відповідно до завдання дипломної роботи, у другій частині були проаналізовані деталі (динаміка, властивості, результати та тенденції) інвестиційного процесу.

Дослідження показують наступне:

1. Органам державної влади бракувало досвіду роботи на конкурентоспроможному ринку що проявлялось як недалекоглядна й неефективна політика Державного регулювання інвестиційної діяльності в 1990-х роках. Саме в період розпаду Радянського Союзу, коли система управління трансформувалася в систему ринкової економіки, Україна пережила те, що називають «перехідною рецесією». На макрорівні інвестиційне середовище характеризувалось схожими недоліками по всій території країні: нестабільне законодавство, що не регулювало корпоративну інвестиційну діяльність належним чином, більше того відсутність будь-якого держ органу, який би займався регуляторною політикою на інвестиційному ринку країні; відсутність будь-яких гарантій вкладів та активів зі сторони держави; не вибудований механізм участі іноземного капіталу в процесі приватизації майна; відсутність ефективних інституцій податкової політики та непродумана політика амортизації; високий рівень корупції, економічної злочинності на всіх рівнях влади; непідконтрольна інфляція; нерозвинені внутрішні ринки збуту та низькотехнологічна інфраструктура; низька реальна заробітна плата (що зумовлює низьку продуктивність праці, відтік кваліфікованих кадрів)

2. Провівши аналіз наступних 10 років (2000-2010), можемо дійти висновку, що відбулась деяка активізація на внутрішньому інвестиційному ринку: була творена законодавча база для регулювання супутніх інвестиційних процесів, щорічний ріст попиту внутрішнього ринку; вихід на український ринок глобальних корпорацій (переважно фінансовий сектор), що дійсно покращило імідж держави; істотне прискорення масової

приватизації Державних об'єкти, в тому числі найкращий приклад - продаж інвесторам металургійного комбінату «Криворіжсталь» за рекордну на той момент суму. Одним з найкращих показників привабливого інвестиційного клімату є обсяг вкладених прямих іноземних інвестицій в українську економіку, а він стабільно зростає всі ці роки, за винятком світової економічної кризи 2008 року.

3. Особливу роль у даній роботі присвячено саме аналізу сучасних тенденцій економічного розвитку України: з 2011 р. Україна почала активно співпрацювати з країнами ЄС у сфері бізнесу. З 2013 року почалася рецесія, пік якої припав на 2014 р., коли почався військовий конфлікт з Росією на сході. Зрозуміло, що через це інвестиційний клімат різко погіршився і країна зазнала великих втрат, так як велика кількість передових іноземних компаній вийшли з вітчизняного ринку, що повпливало на технологічний розвиток в цілому. Хоча, як ми можемо спостерігати далі, цей фініш, був стартом багатьох українських стартапів та малих бізнесів. У певному сенсі ситуація стабілізувалась у 2015-2016 роках, але через те, що надії зарубіжних інвесторів на внутрішньополітичну стабільність в країні та зменшення рівня корупції не збулися, а також через не ефективні економічні та соціальні реформи - вже у 2017 році знову спостерігався від'ємний приріст ПІІ. У 2018-2019 рр. відстежувалася позитивна тенденція зростання капітальних вкладень.

За позицією в міжнародних рейтингах інвестиційна привабливість України росте і демонструє позитивну динаміку за останні кілька років, але негативні відгуки експертів, вчених і менеджерів звертають увагу на недосконалість і потреби існуючої системи на різних рівнях вживати заходи щодо покращення ситуації. На цьому етапі залишаються найважливішими наступні питання: війна з Росією, коливання валюти та не надійна фінансова система загалом; надзвичайно поширена корупція; недовіра до судової системи; не ефективне законодавство в сфері захисту прав

інвесторів; репресивні дії правоохоронних органів, податкової служби та інших політичних представників; обмеження руху капіталу та валютних операцій; не вигідне податкове адміністрування; міграція кваліфікованих кадрів з України через низьку заробітну плату та неможливість професійної реалізації. Проте, незважаючи на всі перешкоди, Україна є однією з найперспективніших країн в Європі з дуже високим інвестиційним потенціалом. Основні сильні сторони наступні: наявність високого рівня досліджень і запатентованих українцями розробок у багатьох наукових галузях і технологій; значне підвищення конкурентоспроможності останні 1-2 роки за допомогою українських компаній чи стартапів, чиїми послугами користуються по всьому світу (Ajax Systems - безпека будинку, Clickky - найбільша незалежна мобільна маркетингова платформа в Східній Європі, основним напрямком роботи якої є залучення нових користувачів і монетизація мобільних додатків

Settle - платіжний інструмент для закладів, GitLab 9 - платформу, що призначена для зберігання вихідного коду проєктів у "хмарі", Augmented Pixels - український проєкт, що розвиває технології доповненої реальності і тд); наявність висококваліфікованих спеціалістів, веб-розробників; потужний природно-ресурсний потенціал; вигідне розташування; наявність великої кількості перспективних галузей, що потребують інвестицій; величезний потенціал для інвестицій в агробізнес, який у найближчі роки буде золотою жилкою і потрібен для всього світу; рекреаційні природні ресурси.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАЛУЧЕННЯ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

3.1. Формування інвестиційного ринку в Україні на основі використання іноземного досвіду

Значно підвищити ефективність фінансового інвестування можна враховуючи глобальні орієнтири трансформації світової економіки та інтеграційні амбіції України. Для сприяння розвитку фінансового потенціалу необхідно використовувати відповідний зарубіжний досвід. При цьому необхідно розуміти, що у вітчизняних реаліях бізнес-середовище певною мірою викривлене, і великі підприємства домінують за рентабельністю, обсягом виробництва, доходами тощо. Це протилежно ситуації за кордоном, де малий бізнес є основою розвитку національної економіки.

Статичний аналіз даних дозволяє показати, що у вітчизняній економіці існує пряма залежність між розміром фірми та рівнем її інноваційності. Зауважимо, що належний рівень інновацій досягається використанням відповідних можливостей та інвестуванням у різні види інновацій в країні.

Так, в Україні найбільшу частку технологічних інноваційних підприємств у 2016-2018 рр. мали великі підприємства (39,6%), тоді як на малі підприємства припадало лише 14,8%, а на середні – 24,7%. Тим часом у країнах ЄС все навпаки. Вирішальну роль в інноваційних підприємствах відіграє малий бізнес, а у високорозвинених країнах єврозони (Німеччина, Бельгія та ін.) на малий бізнес припадає близько 70%. Інша ситуація в постсоціалістичних країнах, коли аналізуються цифри 55-60% (наприклад, Болгарія, Польща). У той же час у колишніх радянських республіках Естонія і Литва протягом останніх двох десятиліть активно

впроваджуються інновації, засновані на інвестиціях у передові технології, і її малі інноваційні підприємства відіграють майже ту ж роль, що й Німеччина чи Великобританія (остання більше не буде членом ЄС у 2021 році).

Це дає підстави вважати, що в Україні необхідно працювати над стимулюванням реалізації фінансового потенціалу інвестиційної діяльності, орієнтуючись на малий бізнес. Водночас не можна заперечувати роль великого бізнесу в його середовищі, адже без нього неможливо переформатувати якісну структуру української економіки. На основі чітких принципів слід використовувати зарубіжний досвід для довідки. Необхідно продемонструвати необхідність використання певних аспектів досвіду та уникати дублювання та нераціонального використання.

Рекомендується прогнозувати перспективи адаптації цих досягнень в Україні на основі практичної доцільності. При цьому слід враховувати роль формальних і неформальних інститутів, тобто законодавчої бази, певної бізнес-культури серед підприємців. Важливим принципом використання зарубіжного досвіду є геополітична близькість, подібна до економічної структури України. З огляду на це, можна отримати максимум від реалізації акції. Є необхідності розгляду та досвіду високорозвинутих країн, особливо щодо інтеграції в Європейське Співтовариство, рекомендується враховувати досвід країн ЄС. Однак на інституційному рівні важливо одночасно вирішувати питання забезпечення фінансової безпеки країни та збереження її конкурентоспроможного потенціалу.

Дотримуючись наведених вище принципів, розглянемо перспективи використання деяких зарубіжних досягнень для підвищення ефективності формування та використання фінансового потенціалу для збільшення інвестицій у малий бізнес.

Примітно, що стратегія ПІІ Естонії доповнюється діяльністю з підтримки МСП (Малих та середніх підприємств) та проєктами, які

підтримують естонський бізнес. В основному це такі пункти: фінансування НДДКР(Науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи); реалізація інноваційного потенціалу; інформаційно-консультаційні програми; процедури розвитку комерційної інфраструктури, спільні стенди на міжнародних ярмарках, програма Green Key (перша в світі міжнародна програма еко-маркування для місць розміщення, рекреації і спорту, ресторанів і об'єктів громадського харчування, а також — бізнес і конференц-центрів) та програма спеціалізованого центру. Наприклад, загальною метою програми Центру експертиз є підвищення конкурентоспроможності бізнесу шляхом стратегічного співробітництва між науковим та промисловим секторами Естонії. Тобто «Enterprise Estonia» підтримує роботу у сфері прикладних досліджень і розробок, створюючи спеціалізовані центри, якими керують кілька експертів, компанії та університети. Серед експертних центрів, які фінансуються станом на лютий 2014 року, можна назвати Центр експертів з електроніки, інформаційно-комунікаційних технологій. Механізми для промислових зон, зокрема технопарків і вільних економічних зон, також успішно випробували в Естонії. Крім того, їх використання для залучення інвестицій є досить ефективним, чого не спостерігалось під час функціонування в Україні вільної економічної зони з відповідними податковими пільгами. Враховуючи процес європейської інтеграції, історичну близькість та певну економічну схожість, Польща, особливо як член Європейського Союзу, має досвід стимулювання інвестицій та покращення використання потенціалу фінансових інвестицій, зокрема, на рівні малого бізнесу.

У Польщі в 1990-х роках було зроблено багато кроків для швидкої лібералізації економіки, і фінансова система фактично стала відкритою. Перевагою цього є широкий доступ до ресурсів інвестицій, банків, страхових компаній, міжнародних та європейських фінансових установ. Однак це дещо негативно вплинуло на фінанси країни та національну

безпеку загалом, зробивши її занадто вразливою до глобальних потрясінь, а згодом наклало різноманітні обмеження. На ці аспекти слід звертати увагу і в Україні, щоб не повторювати тих самих помилок.

У свою чергу, щодо надання пільг та підтримки інвестиційного та фінансового розвитку малого бізнесу, варто відзначити чіткість та збалансованість польської законодавчої бази, яка регулює ці аспекти, що часто є слабким місцем в українській практиці, та має негативний вплив на малий бізнес. Надання державної підтримки інвесторам обумовлено забезпеченням достатньої кількості робочих місць, технологічною спрямованістю інвестицій, використанням фінансового потенціалу для модернізації промисловості та промисловості інновацій.

Водночас, якщо розглядати деякі аспекти підвищення ефективності кумулятивного фіскального потенціалу інвестиційної діяльності в контексті польського регіону, то варто відзначити встановлення місцевого оподаткування, підвищення фіскальної ефективності муніципального оподаткування та підвищення використання місцевих бюджетів на інвестиційні цілі. В Україні в умовах законодавчого завершення процесу створення територіальних громад у 2020 році залишається відкритим їх фінансове забезпечення, а також можливості підтримки розвитку малого бізнесу.

Враховуючи узагальнені та систематизовані результати досвіду окремих країн, пріоритетними напрямками адаптації України до формування та використання фінансового потенціалу інвестиційної діяльності малого бізнесу є:

- 1) Інвестиції в галузі на основі програмних цілей (цільові інвестиції), стратегічне співробітництво між державою, наукою та бізнесом;
- 2) Використання податкових пільг для впровадження інноваційних моделей розвитку та використання механізмів науково-технічних інновацій

для збалансування регіональних дисбалансів (різний фінансовий та індустріальний потенціал регіонів);

3) Підтримання достатнього рівня фінансової безпеки в процесі використання зовнішніх фінансових ресурсів та залучення їх у фінансовий сектор, посилення використання місцевих бюджетів на інвестиційні цілі, що в Україні може здійснюватися на основі впровадження територіальних податкових реформ;

4) Розвиток діячів інфраструктури, державно-приватного партнерства, створення ефективних професійних інституцій для просування вітчизняних продуктів; Залучення інвестиції та одночасна оптимізація використання потенційних фінансових можливостей, що виявилось практичним та ефективним в Австрії, Швейцарії, Чехії, Естонії;

5) Інвестиційна політика повинна базуватися на розвитку науково-технічних інновацій, досліджень і розробок, та тісній співпраці з іноземними партнерами;

6) Пріоритетний економічний розвиток на основі створення найбільш сприятливих інвестиційних умов для малих і великих підприємств та оптимізація використання фінансового потенціалу на основі адаптації до поточних тенденцій ринку, проведення досліджень та впровадження нових методів надання різноманітних послуг.

Пріоритетні напрямки, визначені для використання зарубіжного досвіду, безумовно, можуть бути успішно реалізовані у вітчизняному середовищі лише за умови збалансованого підходу та відповідних прогнозів ймовірних результатів довгострокової реалізації. Незважаючи на певні ризики, на інституційному рівні в Україні важливо зрозуміти концепцію та необхідність впровадження цих та інших заходів, щоб Україна просунулась з точки зору економічного розвитку та успішно реалізувала потенціал малого та середнього бізнесу. У майбутньому це також може бути сприятливим фактором стати повноправним членом Європейського Союзу.

Водночас це створює перспективи для продовження наукових досліджень, а отже розвитку науково-дослідницької сфери України, щодо оцінки ризиків залучення фінансових ресурсів з диверсифікованих джерел та вирішення проблем забезпечення безпеки української економіки.

3.2. Напрями залучення внутрішніх та зовнішніх фінансових інвесторів

Щодо тенденцій, то практика M&A (практика злиття та поглинання міжнародних компаній в умовах кризи) привертає все більше уваги інвесторів. Лідерами таких угод є аграрний сектор, торгівля та ІТ. Загалом, найбільш перспективними для іноземних інвесторів залишаються сільське господарство, промисловість та інформаційні технології.

Сільськогосподарський сектор продовжує залишатися найбільш привабливим для інвестицій. Частково це пов'язано з тим, що власний експорт України замінює ринок Росії в Європі. Статистика свідчить, що за дуже короткий проміжок часу майже половина продукції підприємств з іноземним капіталом була експортована до зарубіжних країн. До речі, лідером у сільському господарстві з точки зору рентабельності інвестицій є нафтова промисловість.

Інвестиції в аграрний сектор більше спрямовані на придбання активів, корпоративні права, права оренди землі. Проте, зрозуміло, що отримати землю сільськогосподарського призначення в приватну форму власності практично неможливо, що відштовхує більшість іноземних інвесторів, оскільки ризик занадто великий з огляду на політичну ситуацію в країні. Рекомендацією інвесторам може бути наступне : зосередитися на агротехнологічному просторі – сучасних агротехнологіях та сервісах, які оптимізують процеси в різних агробізнесах.

Промисловість – ще одна галузь в Україні, яка є привабливою для вітчизняних та іноземних інвесторів. В українській промисловості дешева

робоча сила та близькість до європейських ринків приваблюють інвесторів. Сьогодні інвестори дуже зосереджені на переробній промисловості. З 800 мільйонів доларів, інвестованих у 2019 році, 60% пішло на видобуток, виробництво та переробку скла, що підтверджує інтерес до цих галузей.

Третім привабливим сектором для інвесторів є ІТ, який за останні вісім років зріс неймовірними темпами. Україна посідає 31 місце у глобальному рейтингу екосистем стартапів. У рейтингу StartupBlink Київ посідає 34 місце серед тисяч міст, піднявшись на 29 позицій за 2 роки. Тобто за рік столиця перевершила підприємницьку екосистему таких міст, як Гельсінкі, Мюнхен, Шеньчжень тощо. Зараз наш інтелектуальний потенціал в ІТ та можливість гнучкого бізнесу здаються інвесторам дуже цікавими.

Крім того, в 2018 році Україна почала активно залучати венчурний капітал: обсяг даної угоди склав близько 350 мільйонів доларів. Найбільше інвестують у наші стартапи міжнародні компанії та фонди зі США, Європи та передових країн.

У питанні залучення інвестицій у стартапи корисним поняттям є раунди інвестицій - це стадії залучення коштів на розвиток бізнесу. Є ранні та пізні етапи залучення. До ранніх відноситься Pre-seed, Seed і Round A. До пізніх - Round B, Round C і т. д. Поділ на раунди зовсім не обов'язково, але воно допомагає власникам та інвесторам розуміти стадію бізнесу. В Україні, паралельно до залучення венчурного капіталу, більше інвестицій вкладається у фазу «засівання», тобто в розробку прототипів. Інвестори зацікавлені в стартапах на зрілому етапі розвитку, серіях B і C, які потребують інвестицій, щоб зробити прорив на ринку. Серія B фінансування надходить після того, як продукт добре продається і на ринку є достатній попит на продукт. Фінансування серії B допомагає стартапу наймати більш досвідчених співробітників, розширювати інфраструктуру і навіть виходити на світові ринки. А основна мета фінансування Серії C –

швидко масштабувати бізнес та подвоїти інвестиції, вкладені у бізнес. Фінансування серії С залучається, коли оцінка стартапу помітно зростає. Залучення венчурного капіталу може бути продовжено далі у серії D, серії E, серії F, серії G фінансування тощо.[43] Не дивно, що лідерами з інвестування є компанії, найменш схильні до політичного ризику в таких галузях: онлайн-сервіси та торгові платформи, програмне забезпечення, апаратне забезпечення.

Загалом інвестиційна динаміка в Україні однозначно позитивна. Однак фактори, які стримують інвесторів, не зникли. Серед них корупція, недовіра до правосуддя, монопольні ринки та олігархічні захоплення влади. Інвесторів також відлякують бойові дії на території України, які з 24 лютого критично впливають на ситуацію. Для подальшого покращення інвестиційного клімату в Україні необхідно підтримувати законодавчі (особливо комерційні, у співробітництві з приватним сектором) зміни шляхом належного впровадження європейських методик, наведених мною вище, та демонструвати потенційним закордонним інвесторам на практиці підтримки та розвитку українських інвестиційних проєктів, приклади успіху, прибутковості та, головне, сприяння примноженню активів та захисту прав інвесторів.

Після закінчення військових дій Україна повинна буде розпочати масштабну післявоєнну відбудову економіки, що буде базуватись на плані відновлення, який вже зараз розробляє український уряд.

Для розробки та впровадження ефективного плану відбудови дуже важливим є дотримуватися певної послідовності та етапності у вживаних діях.

На перший етап відводиться термін 3-9 місяців - очікується, що за цей час бізнес та підприємства відновлять свою діяльність, будуть створені нові робочі місця, встачені за час війни, буде надана гуманітарна допомога. На другий етап - відновлення інфраструктури та капіталу - відводиться

більший період - до 5-10 років. Також на даному етапі основна увага буде приділятися формуванню засад стійкого економічного зростання і джерел генерування як доходів місцевого населення, так і зовнішніх доходів країни.

За словами Міністра економіки Юлії Свириденко, які вона озвучила на інвестиційній конференції Dragon Capital's Ukraine Virtual Investor, українська економіка вистояла 100 днів війни і адаптувалася до змін : український бізнес відновлює функціонування, а також експорт продовжується, незважаючи на те, що морські порти заблоковані. Після війни економіка почне стрімко зростати, набагато швидшими темпами ніж до війни і це однозначно стане вигідним моментом для інвестування в Україну : інвесторам відкриється багато варіантів, якими варто скористатися. Головною причиною майбутньої інвестиційної привабливості є поєднання статусу кандидата в члени Євросоюзу та «Плану Маршалла», які також можуть виступати додатковою гарантією закордонним інвесторам, а експорт вітчизняної продукції до ринків країн Євросоюзу та G7 стане основою для розвитку ринків збуту. Головною передумовою відновлення звичайно буде безпека. А далі, коли ця базова умова буде виконана, потрібно буде сфокусуватись на наступних цілях :

- відбудова знищеної за час війни інфраструктури ;
- швидке відновлення повноцінної економічної діяльності ;
- повернення в Україну робочої сили, за рахунок створення нових робочих місць ;
- формування умов для стабільного економічного зростання ;

Основним джерелом фінансування післявоєнної відбудови повинні бути репарації від країни-агресора, а також міжнародні транші. Вірогідним варіантом є створення Трастового фонду солідарності з Україною задля залучення та координації міжнародної допомоги у формі грантів (тобто допомоги без відшкодування, а не кредитів). Даний тип фінансування плану відбудови, дозволяє уникнути боргової кризи та підтримати економіку

України у процесі відновлення – так як вже на даний момент навантаження держборгу стає занадто вагомим : на рівні 85% ВВП за прогнозом на кінець 2022 року, а формування нових зобов'язань може і назовсім затягнути країну в боргову яму.

Розглядаючи міжнародний досвід: країни Європи у 1948-1953 рр. отримали 91% американської допомоги у вигляді грантів, а загалом протягом 1985-2015 рр. 20 із 35 країн, в яких були збройні конфлікти, отримували допомогу на безвідшкодовній основі.

Виходячи з досвіду поствоєнної відбудови Балканських країн, в Україні за підтримки міжнародних донорів можуть бути засновані такі інститути:

1) Агенція з гарантування інвестицій

У Боснії та Герцеговині (БіГ) така агенція надавала гарантії для покриття політичних і воєнних ризиків фінансовим, торгівельним компаніям і банкам-нерезидентам, які кредитували оборотні активи або здійснювали інвестиції у місцеві підприємства. Агенція була заснована Урядом БіГ, а фінансування її діяльності забезпечувалося Світовим банком в сумі 50 млн доларів. Іноземна компанія-кредитор чи інвестор самостійна визначала партнера (боснійське підприємство) і приймала на себе комерційні ризики від партнерства з ним. Світовий банк і Уряд гарантували виключно політичні та воєнні ризики за умови, що відповідні проєкти сприяли інвестиціям у боснійську економіку та розширенню експорту. Гарантії діяли протягом 3-х років від початку проєкту і поширювалися на всі корпоратизовані підприємства у БіГ.

2) Спонсорський трастовий фонд Багатостороннього агентства гарантування інвестицій (MIGA)

Фонд був покликаний стимулювати надходження прямих іноземних інвестицій до боснійської економіки, сприяючи таким чином її відродженню та розвитку. Фонд надавав іноземним інвесторам гарантії від

політичних ризиків, що мали спонукати їх до створення нових підприємств. Спонсорами фонду виступали країни – члени MIGA, які погоджувалися покривати політичні ризики приватних компаній (резидентів своїх країн), що здійснювали інвестиції в боснійську економіку. Спонсорським трастовим фондом приймалися до розгляду проекти, що оцінювалися як економічно життєздатні, фінансово стійкі та екологічно здорові, а також сприяли збільшенню зайнятості, трансферту технологій та генеруванню експорту. Фонд приймав на себе ризики воєнних дій, громадських заворушень, експропріації, порушення контрактів і неконвертованості національної валюти.

3) Підприємницький фонд

Окремий проєкт Світового банку передбачав створення в БіГ фонду венчурного капіталу для малих та середніх підприємств. Фонд був призначений для надання пайового фінансування та технічної допомоги боснійським підприємствам приватного сектору. Виконуючи такі функції, фонд мав доповнити собою кредитні інструменти, які вже були створені донорами. Підприємницький фонд фінансував створення, модернізацію, розширення та реструктуризацію малих і середніх приватних підприємств або ж державних підприємств, які стали на шлях приватизації. Фонд управлявся австрійською компанією "Horizonte Venture Management", а МБРР і МФК були представлені в Інвестиційному комітеті фонду.

4) Банк мікрофінансування

В рамках окремого проєкту Світового банку було засновано фінансову установу, яка перекредитовувала отримані від донорів ресурси малим і мікро-підприємствам у БіГ для початку їх діяльності. Розмір кредитів зазвичай був меншим, ніж передбачалося стандартними умовами від боснійських банків, а ставки — більш низькими. Хоча ставки й повинні були покривати операційні витрати на діяльність фонду та забезпечувати його мінімальну прибутковість. Оперативне управління Банком

мікрофінансування здійснювалося міжнародним консультантом проєкту, що отримав у власність міноритарний пакет акцій банку. До складу Ради директорів банку входили представники МБРР (Міжнародний банк реконструкції та розвитку) і МФК (Міжнародна фінансова корпорація), які визначали стратегічні напрямки діяльності банку.

Отже, при розробці Плану відбудови економіки значна увага має приділятися, по-перше, питанням кредитної підтримки та активізації приватних інвестицій в малі та середні підприємства.

Саме такий вектор забезпечить створення робочих місць для населення, включаючи мігрантів, що повертаються, і демобілізованих військовослужбовців.

По-друге, суттєва частина грантової та кредитної допомоги має спрямовуватися на відновлення і модернізацію промислових підприємств, на технологічне оновлення виробничих процесів, на технічні місії підприємців.

Впровадження технологій, що відповідають європейським стандартам, дозволять підприємствам відновити свої позиції на ринку та інтегруватися в глобальні ланцюги створення вартості.

Висновки до розділу 3

В Україні необхідно працювати над стимулюванням реалізації фінансового потенціалу інвестиційної діяльності, орієнтуючись на малий бізнес. Водночас не можна заперечувати роль великого бізнесу, адже без нього неможливо переформатувати якісну структуру української економіки. Пріоритетними напрямками адаптації України до формування та використання фінансового потенціалу інвестиційної діяльності малого бізнесу є: інвестиції в галузі на основі програмних цілей (цільові інвестиції), стратегічне співробітництво між державою, наукою та бізнесом; використання податкових пільг для впровадження інноваційних моделей розвитку та використання механізмів науково-технічних інновацій для збалансування регіональних дисбалансів (різний фінансовий та індустріальний потенціал регіонів); підтримання достатнього рівня фінансової безпеки в процесі використання зовнішніх фінансових ресурсів та залучення їх у фінансовий сектор, посилення використання місцевих бюджетів на інвестиційні цілі, що в Україні може здійснюватися на основі впровадження територіальних податкових реформ; розвиток діячів інфраструктури, державно-приватного партнерства; залучення інвестиції та одночасна оптимізація використання потенційних фінансових можливостей; інвестиційна політика повинна базуватися на розвитку науково-технічних інновацій, досліджень і розробок; пріоритетний економічний розвиток на основі створення найбільш сприятливих інвестиційних умов для малих і великих підприємств.

Загалом інвестиційна динаміка в Україні однозначно позитивна - наявні такі перспективні напрями залучення ПП як сільськогосподарський сектор, промислове виробництво, агропромисловість, ІТ-сектор та інші. Однак фактори, які стримують інвесторів, не зникли. Серед них корупція, недовіра до правосуддя, монопольні ринки та олігархічні захоплення влади.

Інвесторів також відлякують бойові дії на території України, які з 24 лютого критично впливають на ситуацію. Для подальшого покращення інвестиційного клімату в Україні необхідно підтримувати законодавчі (особливо комерційні, у співробітництві з приватним сектором) зміни шляхом належного впровадження європейських методик, наведених мною вище, та демонструвати потенційним закордонним інвесторам на практиці підтримки та розвитку українських інвестиційних проєктів, приклади успіху, прибутковості та, головне, сприяння примноженню активів та захисту прав інвесторів.

Українська економіка вистояла 100 днів війни і адаптувалася до змін : український бізнес відновлює функціонування, а також експорт продовжується, незважаючи на те, що морські порти заблоковані. Після війни економіка почне стрімко зростати, набагато швидшими темпами ніж до війни і це однозначно стане вигідним моментом для інвестування в Україну: інвесторам відкриється багато варіантів, якими варто скористатися. Головною причиною майбутньої інвестиційної привабливості є поєднання статусу кандидата в члени Євросоюзу та «Плану Маршалла», які також можуть виступати додатковою гарантією закордонним інвесторам, а експорт вітчизняної продукції до ринків країн Євросоюзу та G7 стане основою для розвитку ринків збуту. Виходячи з досвіду поствоєнної відбудови Балканських країн, в Україні за підтримки міжнародних донорів можуть бути засновані такі інститути: агенція з гарантування інвестицій, спонсорський трастовий фонд Багатостороннього агентства гарантування інвестицій, банк мікrokредитування, підприємницький фонд.

ВИСНОВКИ

За структурою дослідження у першій частині дипломної роботи було детально розглянуто сутність, характер та класифікацію інвестування. За сформованим визначенням - інвестиціями називають вкладення матеріальних та нематеріальних активів, цінностей, з метою отримання певної фінансової вигоди від даної операції у майбутньому часі. По суті - не дивлячись на суміжні благородні цілі допомогти бізнесу розпочатися чи допомогти розвитку якогось соціально важливого сектору, перш за все, інвестори ставлять за мету отримати прибуток. Було наведено різноманітну класифікацію, яка використовується для планування, аналізу, обліку та загальної ефективності інвестицій; класифікація достатньо чітка як на мікро-, так і на макрорівні.

Характерними деталями інвестиційної діяльності є деякі з фінансово-економічних передумов, які визначають ймовірність та ефективність управління інвестиційним бізнесом в даному регіоні чи країні. Отже, враховуються наступні фактори : історичні, географічні, демографічні, культурні, валютна та фіскальна політика, фінансові, політичні (відсутність корумпованості), соціально-економічні (освітній рівень населення, мікро- та макро- клімат місцевого інвестиційного ринку, а також наявність прозорої економічної системи, яка перебуває у стабільному розвитку), організаційні, правові (наявність законодавчої бази, що захищає інтереси та активи іноземних та місцевих інвесторів), наявність або відсутність потрібних для провідних галузей виробництва природних ресурсів, рівень розвитку законодавчої бази, наявність лібералізму.

Оцінити інвестиційний клімат (деталі ринку) можна за допомогою таких інструментів, як сучасні статистичні дослідження платіжного балансу та фінансових потоків країни, звіти по розвитку цікавих інвестору сфер бізнесу і виробництва в даній країні, міжнародні рейтинги або індекси від різноманітних незалежних експертних агентств, як Європейська Бізнес

Асоціація. До речі, інформацію про індекс інвестиційної привабливості України, який було використано у другому розділі дослідження, розраховували саме вони.

Основна мета другої частини відповідно – проаналізувати ситуацію на інвестиційному ринку в Україні.

Ідеальною формою дослідження став наступний підхід - аналіз динаміки економічних показників обсягу отриманих ПІІ за кожен рік та паралельне обґрунтування росту чи спаду цих надходжень залежно від політичної ситуації в той же рік.

На макрорівні інвестиційне середовище 1990-років характеризувалось схожими недоліками по всій території країні: нестабільне законодавство, що не регулювало корпоративну інвестиційну діяльність належним чином, більше того відсутність будь-якого державного органу, який би займався регуляторною політикою на інвестиційному ринку країні; відсутність будь-яких гарантій вкладів та активів зі сторони держави і тд. Проте вже 1995 починається статистичний запис всіх іноземних надходжень у країні, влада звертала все більше уваги на дану сферу та стартовою точкою запуску відносно ефективної на той час інвестиційної діяльності в країні стало прийняття 5 кодексів Верховною Радою у 2001 році, а саме: Цивільний, Митний, Бюджетний, Земельний, Господарський. Розглядаючи законодавчу базу України 2000-х років, стає зрозуміло, що держава надає інвесторам, у тому числі іноземним, гарантії та можливості вибору цільових показників інвестування, видів інвестування та інших умов для реалізації інвестиційних проектів. Період останніх 12 років я дуже детально розібрала : у 2014-му році відбулася втрата темпу росту ПІІ через старт військового конфлікту з Росією та фінансовий ринок був шокований 10-кратним падінням обсягів ПІІ, ситуація все ж таки відродилась згодом і залучення коштів відбувалось і відбувається по сьогодні, хоча і дуже повільно.

Також у другому розділі були наведені найбільш актуальні проблематичні фактори, що не дають інвестиційному ринку України функціонувати у своєму повному розквіті. Існують наступні проблеми, вирішення яких обов'язкове для майбутнього розвитку українського інвестиційного ринку, а саме : неповне використання потенціалу банківської системи для фінансової підтримки реального сектору, нерозвинений внутрішній ринок знижує інтерес інвесторів до розвитку українського бізнесу, слабкі державні інституції, які призводять до слабого захисту прав та інтересів інвесторів, порушення принципів ринкової конкуренції та підвищення корупційних ризиків.

У третьому розділі були розглянуті шляхи формування вітчизняного інвестиційного ринку на основі використання іноземного досвіду та наведені приклади, відповідно, а також визначені напрями залучення внутрішніх та зовнішніх фінансових інвесторів в Україні.

В Україні необхідно працювати над стимулюванням реалізації фінансового потенціалу інвестиційної діяльності, орієнтуючись на малий бізнес. Водночас не можна заперечувати роль великого бізнесу в його середовищі, адже без нього неможливо переформатувати якісну структуру української економіки. На основі чітких принципів слід використовувати зарубіжний досвід для довідки. Враховуючи узагальнені та систематизовані результати досвіду окремих країн, на мою думку, пріоритетними напрямками адаптації України до формування та використання фінансового потенціалу інвестиційної діяльності малого бізнесу є:

- 1) Використання податкових пільг для впровадження інноваційних моделей розвитку та використання механізмів науково-технічних інновацій для збалансування регіональних дисбалансів (різний фінансовий та індустріальний потенціал регіонів);

- 2) Підтримання достатнього рівня фінансової безпеки в процесі використання зовнішніх фінансових ресурсів та залучення їх у фінансовий

сектор, посилення використання місцевих бюджетів на інвестиційні цілі, що в Україні може здійснюватися на основі впровадження територіальних податкових реформ;

3) Розвиток діячів інфраструктури, державно-приватного партнерства, створення ефективних професійних інституцій для просування вітчизняних продуктів; Залучення інвестиції та одночасна оптимізація використання потенційних фінансових можливостей, що виявилось практичним та ефективним в Австрії, Швейцарії, Чехії, Естонії;

4) Інвестиційна політика повинна базуватися на розвитку науково-технічних інновацій, досліджень і розробок, та тісній співпраці з іноземними партнерами;

5) Пріоритетний економічний розвиток на основі створення найбільш сприятливих інвестиційних умов для малих і великих підприємств та оптимізація використання фінансового потенціалу на основі адаптації до поточних тенденцій ринку, проведення досліджень та впровадження нових методів надання різноманітних послуг.

Загалом, найбільш перспективними для іноземних інвесторів залишаються сільське господарство, промисловість та інформаційні технології. До речі, лідером у сільському господарстві з точки зору рентабельності інвестицій є нафтова промисловість. Інвестиції в аграрний сектор більше спрямовані на придбання активів, корпоративні права, права оренди землі. Через той факт, що отримати землю сільськогосподарського призначення в приватну форму практично неможливо, це відштовхує більшість іноземних інвесторів, проте в даній ситуації варто зосередитися на агротехнологічному просторі – сучасних агротехнологіях та сервісах, які оптимізують процеси в різних агробізнесах, дуже велика ймовірність що це золота інвестиційна жилка найближчого майбутнього.

Промисловість – ще одна галузь в Україні, яка є привабливою для вітчизняних та іноземних інвесторів : в українській промисловості дешева

робоча сила та близькість до європейських ринків приваблюють інвесторів. Сьогодні інвестори дуже зосереджені на переробній промисловості. З 800 мільйонів доларів, інвестованих у 2019 році, 60% пішло на видобуток, виробництво та переробку скла, що підтверджує інтерес до цих галузей.

Третім привабливим сектором для інвесторів є ІТ, який за останні вісім років зріс неймовірними темпами. Україна посідає 31 місце у глобальному рейтингу екосистем стартапів.

Загалом інвестиційна динаміка в Україні однозначно позитивна. Однак фактори, які стримують інвесторів, не зникли. Серед них корупція, недовіра до правосуддя, монопольні ринки та олігархічні захоплення влади. Інвесторів також відлякують бойові дії на території України, які з 24 лютого критично впливають на ситуацію.

Після закінчення військових дій Україна повинна буде розпочати масштабну післявоєнну відбудову економіки, що буде базуватись на плані відновлення, який вже зараз розробляє український уряд. Очікується, що перша фаза відновлення триватиме близько 3-9 місяців. Протягом цього періоду підприємства відновлять свою діяльність, створять робочі місця та вакансії, втрачені під час війни, і повернуться до виробництва товарів та послуг мирного часу. Відновлення інфраструктури та капіталу займе більше часу – до 5-10 років. Поєднання статусу кандидата в члени ЄС та “Плану Маршалла” для нашої держави надасть додаткові гарантії інвесторам, а доступ української продукції до ринків країн ЄС та G7 дозволить їм розвивати канали збуту. При розробці Плану відбудови економіки значна увага має приділятися, по-перше, питанням кредитної підтримки та активізації приватних інвестицій в малі та середні підприємства. Саме такий вектор забезпечить створення робочих місць для населення, включаючи мігрантів, що повертаються, і демобілізованих військовослужбовців. По-друге, суттєва частина грантової та кредитної допомоги має спрямовуватися на відновлення і модернізацію промислових

підприємств, на технологічне оновлення виробничих процесів, на технічні місії підприємців. Впровадження технологій, що відповідають європейським стандартам, дозволять підприємствам відновити свої позиції на ринку та інтегруватися в глобальні ланцюги створення вартості.

Для подальшого покращення інвестиційного клімату в Україні необхідно підтримувати законодавчі (особливо комерційні, у співробітництві з приватним сектором) зміни шляхом належного впровадження європейських механізмів, описаних у роботі, та демонструвати потенційним закордонним інвесторам на практиці підтримку та розвиток українських інвестиційних проєктів, приклади успіху, прибутковості та, головне, сприяння примноженню активів та захисту прав інвесторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017—2020 роки [Електронний ресурс] / Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.02.2017 № 142Пр. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/142%2017%D1%80/page>
2. Скрипник Г. О. Інвестування / Г. О. Скрипник, В. Л. Гераймович. — Київ: Компринт, 2015. — 307 с.
3. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність / Т. В. Майорова. — Київ: Центр учбової літератури, 2009. — 472 с.
4. Аскинадзи В. М. Інвестиції: Підручник / В. М. Аскинадзи, В. Ф. Максимова. — Москва: Юрайт, 2019. — 422 с. — (4 видання).
5. Чилдаєва Л. А. Ринок цінних паперів / Л. А. Чилдаєва, А. А. Килячков. — Одеса: Юпітер, 2006. — 688 с
6. Погодіна Т. В. Інвестиційний менеджмент / Т. В. Погодіна. — Харків: Юрайт, 2017. — 311 с. — (Бакалавр, академічний курс).
7. Болтянська Л. О. Економіка підприємства: навчальний посібник / Л. О. Болтянська, Л. О. Андрєєва, О. І. Лисак. — Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. — 668 с
8. Мойсеєнко І. П. Інвестування : навч. посіб. / І. П. Мойсеєнко. — Київ : Знання, 2006. — 490 с.
9. Борисова О. В. Інвестиції. Інвестиційний аналіз / О. В. Борисова. — Харків: Юрайт, 2018. — 218 с. — (Т.1).
10. Інвестування / В. М.Гриньова, В. О. Коюда, Т. І. Лепенко, О. П. Коюда. — Київ: Знання, 2008. — 456 с.
- 11.Сазонець І.Л. Інвестування: Підручник. / І. І. Сазонець, В.А Федорова - Київ.: Центр учбової літератури, 2015. - 312 с.

12. Боярко І. М. Інвестиційний аналіз / І. М. Боярко, Л. Л. Гриценко. – Київ: Центр учбової літератури, 2011. – 399 с.
13. Ніколаєва І. Н. Інвестиції: Підручник / І. Н. Ніколаєва. – Москва: Видавничий дім " Дашков і К", 2013. – 256 с.
14. Про інвестиційну діяльність: Закон України // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - 646 с.
15. Чернадчук В.Д. Інвестиційне право України: Навчальний посібник / За заг. ред. В. Д. Чернадчука. - 2-ге вид., перероб. і доп. - Суми: ВТД «Університетська книга». Київ.: Видавничий дім «Княгиня Ольга», 2005. - 384 с.
16. 31. Закон України “ Про цінні папери і фондову біржу” // Ред. від 02.04.2020 - № 38 - 1991 - 512 с.
17. Сергєєв І. В. Інвестиції. Підручник і практика для бакалаврату / І. В. Сергєєв. – Москва: Юрайт, 2016. – 314 с. – (3 видання).
18. Петухова О. М. Інвестування / О. М. Петухова. – Київ: Центр учбової літератури, 2014. – 336 с
19. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс] – URL: <http://minfin.gov.ua>
20. Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон: Закон України // Ред. від. 17.02.2006 - Голос України. - 1992
21. Кузенко О. В. Динаміка залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України в умовах фінансової кризи / О. В. Кузенко. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 336 с. – (ЕкфМ-53).
22. Вергун В. А. Іноземні інвестиції: офшорні зони та їх інституції в міжнародному бізнесі / В. А. Вергун, О. І. Ступницький. – Київ: Київський університет, 2012. – 416 с.

23. Клименко Л. П. Інвестиційна привабливість економіки України (інвестиційний клімат) / Леонід Павлович Клименко // Інвестиції: практика та досвід / Леонід Павлович Клименко. – Київ: ТОВ "ДКС Центр", 2002.
24. Про іноземні інвестиції: Закон України // Відомості Верховної Ради України. - 1992. – № 26. - 357 с.
25. Швець Ю. О. Міжнародні економічні відносини та світове господарство / Ю. О. Швець, О. В. Бурдило // Оцінка інвестиційного клімату в Україні: стан, проблеми та шляхи його поліпшення / Ю. О. Швець, О. В. Бурдило. – Ужгород: Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2017. – С. 150– 180.
26. Карасьов В. П. Аналіз інвестиційного клімату України: політико-економічний контекст [Електронний ресурс] / В. П. Карасьов // Аналітичний центр "Політика". – 2017. – URL: https://gazeta.ua/articles/politics/_analiz-investicijnogo-klimatu-ukrayini-politikoecko-nomichnij-kontekst-karasov/766826.
27. Єрмошенко М. М. Інвестиційний клімат та інвестиційна привабливість України: чинники їх формування в сучасних умовах / М. М. Єрмошенко, К. С. Малько // Актуальні проблеми економіки / М. М. Єрмошенко, К. С. Малько. – Київ: Закрите акціонерне товариство "Вищий навчальний заклад "Національна академія управління", 2000-2017
28. Гребенюк Н. О. Інвестиційна привабливість: сутність та засоби покращення / Н. О. Гребенюк. // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. – №13. – С. 12–17.
29. Про режим іноземного інвестування// Відомості Верховної Ради України. : Закон України від 19.03.1996 № 93 – 1996- 370 с.
30. Прямі іноземні інвестиції в Україні: війна і мир [Електронний ресурс] // Vox Ukraine – URL: <https://voxukraine.org/uk/investments-in-ukraine-ua/>
31. <https://leschishin.org/review/r007.php>
32. https://lb.ua/blog/bogdan_danylysyn

33. <https://eba.com.ua/wp-content/uploads/2021/12/infographics-1.png>
34. Бутник О.О. Розвиток регіональної фінансово-інвестиційної політики. Інвестиції: практика та досвід. - 2019. № 3. С. 10—13.
35. Даниленко А.А. Світові тенденції та особливості розвитку прямих іноземних інвестицій. Фінанси України. 2019. № 4. С. 99—108.
36. Егейська вільна економічна зона. URL: <http://www.esbas.com.tr>
37. Інвестиції в Естонії. URL: <http://www.investinestonia.com>
38. Іноземні інвестиції в Україні. Офіційні статистичні матеріали. К.: ІНТЕІ, 2018. 248 с.
39. Макаренко Є.В. Особливості інноваційного розвитку європейських країн. Проблеми науки. 2018. № 7. - С. 39—42.
40. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua>.
41. Редькіна В.А. Сучасний потенціал українсько турецьких відносин у контексті реалізації гео економічної стратегії України. Актуальні проблеми економіки. 2018. - № 7. С. 50—58.
42. Розвиток проектних підходів в управлінні фінансовим потенціалом підприємств. Експерт. 2019. № 44. URL: <http://expert.ua/articles/22/0/7233>
43. <https://vc.ru/finance/152871-raundy-investiciy>.